

Forarbejde om, hvordan man kan undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud

Notat 1: Mulige fokus, tilgange og metoder

VIVE

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Forarbejde om, hvordan man kan undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud

---

1	Indledning	5
1.1	Forarbejdets metode og design	6
1.2	Overblik over notatets indhold	6

2	Fokus i undersøgelsen	10
2.1	Metode til definition og afgrænsning af begreberne	11
2.2	Trivsel, læring, udvikling og dannelse i den styrkede pædagogiske læreplan	11

3	Kvalitative undersøgelsestilgange	17
3.1	Tværgående pointer om kvalitative tilgange i en national undersøgelse	17
3.2	Kvalitative metoder med børn som informanter	19
3.3	Kvalitative tilgange med forældre eller pædagogisk personale som informanter	23

4	Kvantitative undersøgelsestilgange	25
4.1	Tværgående pointer om kvantitative tilgange i en national undersøgelse	25
4.2	Spørgeskemaer til børn	27
4.3	Spørgeskemaer til forældre	30
4.4	Observation og test	31

5	Perspektiver fra den videnskabelige referencegruppe	36
5.1	Overordnede perspektiver på en undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse	36
5.2	Perspektiver ift. undersøgelsens fokus	37
5.3	Perspektiver ift. undersøgelsens tilgang, metoder og redskaber	39

	Appendiks A – Litteraturliste	42
--	--------------------------------------	-----------

	Appendiks B – Erfaringer fra danske og europæiske studier	46
--	--	-----------

	Appendiks C – Udvalgte spørgeskemaer til børn	49
--	--	-----------

	Appendiks D – Spørgeskema til forældre	57
--	---	-----------

	Appendiks E – Udvalgte redskaber til observation og test	59
--	---	-----------

---

1 Indledning

Børne- og Undervisningsministeriet har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) og Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) om at udarbejde et forarbejde om, hvordan man kan undersøge børns læring, udvikling, trivsel og dannelse i dagtilbud.

Formålet med forarbejdet er at tilvejebringe et fælles vidensgrundlag, som kan danne afsæt for, at Børne- og Undervisningsministeriet kan tage stilling til, *om* den nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud på 3-5-årsområdet skal suppleres med en undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.¹ Desuden undersøges det, *hvordan* en eventuel tillægsundersøgelse kan designes, så den i givet fald kan gennemføres parallelt med den resterende kvalitetsundersøgelse og inden for den afsatte økonomiske ramme på op til 1,1 mio. kr.

Forarbejdet foregår i tre faser, hvor hver fase munder ud i et notat til Børne- og Undervisningsministeriet. Dette er det første notat.

Formål med notat 1

Formålet med notatet er at give fælles vidensgrundlag, som kan danne afsæt først for en drøftelse i den videnskabelige referencegruppe og efterfølgende Børne- og Undervisningsministeriets beslutning vedr. to forhold, der skal indsnævres og fokusere det videre forarbejde:

- Hvilke(t) konkret(e) fokus inden for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud skal prioriteres til videre undersøgelse i næste fase af forarbejde?
- Hvilke tilgange, metoder og redskaber til at belyse børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud skal prioriteres til videre undersøgelse i næste fase af forarbejde?

De fokusområder samt metodiske tilgange, metoder og redskaber, som Børne- og Undervisningsministeriet prioriterer i det videre forarbejde, vil blive undersøgt og beskrevet nærmere i notat 2. Notat 3 vil indeholde et bud på op til tre konkrete metodiske designs og udgøre det endelige afsæt

---

¹ Arbejdsgruppen for undersøgelse af kvalitet i dagtilbud har tidligere – på baggrund af input fra den videnskabelige referencegruppe – peget på, at det særligt er børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, mens de er i dagtilbud, der er interessant, og ikke som udgangspunkt, hvordan det går dem senere (EVA, 2022e).

for, at Børne- og Undervisningsministeriet kan træffe afgørelse om, hvorvidt og hvordan der skal gennemføres en tillægsundersøgelse om børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud i sammenhæng med den nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud for 3-5-årige.

1.1 Forarbejdets metode og design

Dette notat 1 bygger på en dokumentanalyse af begreberne trivsel, læring, udvikling og dannelse i den styrkede pædagogiske læreplan samt en desk research af mulige tilgange, metoder og redskaber til undersøgelsen. EVA og VIVE har:

- Indsamlet erfaringer med mulige tilgange, metoder og redskaber fra fire større danske og europæiske undersøgelser af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.
- Inddraget viden om eksisterende metoder og redskaber fra EVA's håndbog om måleredskaber i dagtilbud (2021).
- Inddraget viden og perspektiver fra den videnskabelige referencegruppe (dette finder sted på møde 1, jf. figur 2.1).

Metode og design er kort beskrevet her og uddybes under de respektive kapitler i notatet.

1.2 Overblik over notatets indhold

Notat 1 består af:

- Kapitel 2, der giver en fælles forståelse af, hvad der forstås ved henholdsvis børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud med afsæt i den styrkede pædagogiske læreplan
- Kapitel 3 og 4, der præsenterer hhv. kvalitative og kvantitative tilgange, herunder skitsering af metoder og redskaber inden for tilgangene
- Et appendiks, der beskriver udvalgte metoder og redskaber samt erfaringer fra fire større nationale og europæiske studier mere udfoldet.

På tværs af kapitler og appendiks har vi i beskrivelserne af mulige tilgange, metoder og redskaber fokus på, hvordan de kan anvendes i en national undersøgelse, herunder: *analysemuligheder og datakvalitet, praktisk anvendelighed og opmærksomhedspunkter*

Nedenfor ses et skematisk overblik over de mulige tilgange, metoder og udvalgte redskaber til at undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud, som er identificeret og beskrevet i notatet. De redskaber, som er inkluderet i notatet, er enten 1) tidligere anvendt i de fire større undersøgelser eller 2) indgår i EVA's håndbog om måleredskaber i dagtilbud (2021). Udvælgelsen af redskaber er beskrevet yderligere i kapitel om kvantitative tilgange.

Tilgange, metoder og redskaber i oversigten har forskellig karakter, da det er en prioritet af sikre belysning af bredden i mulige tilgange og metoder. Det skal således bemærkes, at nogle redskaber/metoder er udsprunget af pædagogisk praksis, mens andre er udviklet med forskning for øje. I oversigten indgår en tilkendegivelse af, hvilke tre fokusområder som metoden/redskabet primært belyser hhv. trivsel, læring/udvikling eller dannelse.

Tabel 1.1
Oversigt over tilgange, metoder og redskaber i notat 1

Metoder	Respondent	Beskrivelse	Fokus			Tidligere anvendelse/ dokumentation for datakvalitet.
			Trivsel	Læring/ udvikling	Dannelse	
Kvalitativ tilgang						
Interview m. fx foto, rundvisning mv.	Børn	Kan formes	x		x	Anvendt i praksis og tidligere studier. Typisk i undersøgelser med færre børn end den nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud.
Relationsanalyser	Børn/ Personale	Relationer/fællesskaber	x			Anvendt i praksis og studier af større børn. Typisk i undersøgelser med færre børn end den nationale undersøgelse.
Videoobservation	Børn	Kan formes	x	x	x	Anvendt i tidligere studie med færre børn end den nationale undersøgelse.
Interview	Personale/ Forældre	Kan formes	x	x	x	Anvendt i tidligere studier. Typisk i undersøgelser med færre forældre/personale end den nationale undersøgelse.
Kvantitativ tilgang						
Spørgeskemaer til børn						
Virtuelt spørgeskema, Børns Vilkår	Børn	Skældud, trivsel og fællesskaber	x		x	Anvendt i Danmark. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet. ²
Spørge-Børge, Hjernen&Hjertet	Børn	Overordnet trivsel, relationer barn-barn, deltagelse og relationer voksen-barn.	x		x	Anvendt i norsk undersøgelse. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.

2 EVA og VIVE indsamler dokumentation for datakvalitet for de metoder/redskaber, der udvælges til at indgå i det videre forarbejde.

Indledning

Metoder	Respondent	Beskrivelse	Fokus			Tidligere anvendelse/ dokumentation for datakvalitet.
			Trivsel	Læring/ udvikling	Dannelse	
Dagtilbudstermometer, DCUM	Børn	Det psykiske børnemiljø, det fysiske børnemiljø samt det æstetiske børnemiljø.	x		x	Anvendt i større undersøgelser. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der ikke er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
Spørgeskema, LP3	Børn	Barnets egen trivsel, venskaber med andre børn, relationer til personalet samt aktiviteter i børnehaven.	x			Anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Spørgeskema, Kultur for læring	Børn	Barnets egen trivsel, venskaber med andre børn, relation til personalet, aktiviteter i børnehaven samt kendskab til tal, bogstaver, ord og geometriske figurer.	x	x		Anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Spørgeskemaer til forældre						
Spørgeskema, LP	Forældre	Tilfredshed, miljø og trivsel	x		x	Anvendt i Norge og Danmark. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Spørgeskema, Kultur for læring	Forældre	Tilfredshed, miljø og trivsel	x		x	Anvendt i Norge og Danmark. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Observationer og testredskaber						
Alle Med	Personale	Sprog, leg, trivsel, hverdagsaktiviteter, sansning/motorik og socioemotional udvikling	x	x	x	Redskabet er så vidt vides ikke anvendt i større undersøgelser. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der er i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.

³ LP-modellen (Læringsmiljø og pædagogisk analyse) er en pædagogisk analysemodel.

Indledning

Metoder	Respondent	Beskrivelse	Fokus			Tidligere anvendelse/ dokumentation for datakvalitet.
			Trivsel	Læring/ udvikling	Dannelse	
SEAM	Personale/ Forældre	Følelses- og selvregulering, relationsdannelse, leg og udforskning.	x	x	x	Anvendt i større danske studier – standardiseret og normeret. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der er i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
SDQ	Personale/ Forældre	Opmærksomhed, problemer med hhv. det emotionelle, adfærd, jævnaldrene samt sociale styrker	x	x		Anvendt internationalt og i en række større danske undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Lamer	Personale	Dimensioner inden for socioemotional udvikling.	x	x		Anvendt i større norske undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
MIO	Personale	Børns matematiske udvikling inden for problemløsning, geometri og tal.		x		Ikke anvendt i undersøgelse. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der er i høj grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
Redskaber, VIDA	Personale	Børns socioemotionelle kompetencer, kognitive kapaciteter og læringsparathed.	x	x		Udviklet til det danske HPA-projekt. ⁴ EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Sprogvurdering 3-6	Personale/ Forældre	Barnets tale-sproglige og førskriftlige færdigheder.		x		Anvendt i flere danske studier. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der er i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.

4 HPA er en forkortelse for projektet Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt.

2 Fokus i undersøgelsen

Det fremgår af dagtilbudsloven, at danske dagtilbud skal understøtte børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Både trivsel, læring, udvikling og dannelse er komplekse, multidimensionelle og latente begreber, som ikke kan undersøges eller måles direkte. Desuden vil en undersøgelse af trivsel, læring, udvikling og dannelse altid indebære en reduktion af kompleksitet. Der er derfor behov for at ekspliciterer forståelsen af begreberne samt at dekomponere begreberne til størrelser, der kan undersøges og måles (jf. fx Ottosen m.fl., 2022). Desuden skal undersøgelsen gennemføres inden for en økonomisk ramme, der også stiller særlige muligheder og begrænsninger.

Derfor må der i forbindelse med en undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse træffes afgørelse om, hvad der mere præcist skal være undersøgelsens fokus, herunder hvilke(n) underdimension(er) der ønskes belyst. Dvs. forhold 1 som beskrevet i notatets indledning:

Hvilke(t) konkret(e) fokus inden for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud skal prioriteres til videre undersøgelse i næste fase af forarbejde?

Det fremgår af aftalerne mellem regeringen og KL om kommunernes økonomi for 2022 og 2023, at en national undersøgelse af kvalitet i dagtilbud, herunder en undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse skal ske med afsæt i den styrkede pædagogiske læreplan. Derfor indkredses begreberne med afsæt i [Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold \(Børne- og Undervisningsministeriet, 2018\)](#). Det betyder også, at forståelsen af undersøgelsens fokusområde – trivsel, læring, udvikling og dannelse – skal være rettesnor for de tilgange, metoder og redskaber, der evt. vælges, således at disse afspejler værdier og intentioner i den styrkede pædagogiske læreplan.

Opmærksomhed på børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud

Hverdagen i dagtilbuddet har betydning for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Men børnenes øvrige hverdagsliv i familie og med øvrige nære sociale relationer er ligeledes afgørende for deres trivsel, læring, udvikling og dannelse. Selvom der i en national undersøgelse primært er interesse for at undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud, så er det et opmærksomhedspunkt, at det er vanskeligt at afgrænse børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud fra deres liv i hjemmet og øvrige sociale sammenhæng.

2.1 Metode til definition og afgrænsning af begreberne

De fire begreber trivsel, læring, udvikling og dannelse defineres med afsæt i den forståelse og beskrivelse, som er en del af den styrkede pædagogiske læreplan. Vi har undersøgt, hvordan begreberne anvendes i den styrkede pædagogiske læreplan.⁵ Vi redegør for, hvornår og i hvilken sammenhæng begreberne optræder.⁶

2.2 Trivsel, læring, udvikling og dannelse i den styrkede pædagogiske læreplan

Dokumentanalysen af den styrkede pædagogiske læreplan viser, at der ikke foreligger egentlige udtømmende definitioner af de fire begreber i den styrkede pædagogiske læreplan. Begreberne trivsel, læring, udvikling og dannelse omtales, som noget der skal "fremmes", "arbejdes med", "understøttes" osv. Læreplanen beskriver også flere steder, *hvordan* det skal gøres, dvs. hvordan børns trivsel, læring, udvikling og dannelse understøttes. Desuden er der flere steder beskrivelser af, *hvad* der fx skal læres eller udvikles. Der er i mindre grad beskrivelser af, hvad der skal forstås ved trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Desuden er der overlap i beskrivelsen og anvendelsen af begreberne, så de ikke fremstår som gensidigt udelukkende kategorier. Det er særligt vanskeligt med afsæt i læreplanen at afgrænse begreberne læring og udvikling fra hinanden.

Begreberne gennemgås enkeltvist i de kommende afsnit. Det fremgår af den styrkede pædagogiske læreplan, at:

- **Trivsel** ses som social trivsel, fysisk trivsel og psykisk trivsel, som dagtilbuddet i samarbejde med forældrene kan fremme
- **Læring** skal forstås bredt både, hvad angår, *hvad* børn skal lære (kropslig, social, emotionel samt kognitiv- og metakognitiv læring), og *hvordan* børn lærer (børn er medskabere, børn lærer i leg og sociale samspil)
- **Udvikling** handler om, *hvad* børn skal udvikle af evner (hhv. følelsesmæssige, sociale, kognitive, kropslige og kommunikative evner), og *hvordan* børns udvikling fremmes (hhv. forældrenes rolle, leg, relationer og fagligt kompetent læringsmiljø)
- **Dannelse** ses som en dyb form for læring, og samtidigt knyttes dannelse an til, *hvad* børn skal danne sig i forhold til (bl.a. demokrati, ligestilling, medindflydelse, natur, digitalisering).

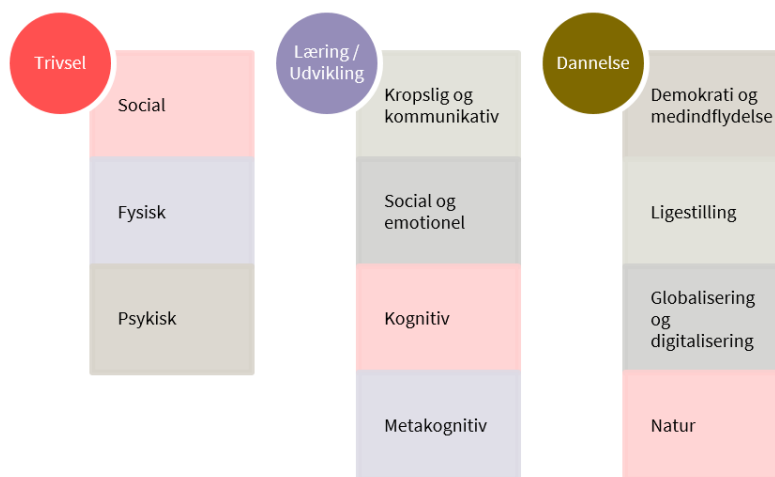
---

5 Ordene er søgt på som navneord og udsagnsord, dvs. fx "trivsel" og "trives". Desuden er der søgt på både aktiv og passiv form.

6 Der er kun redegjort for ordene, i det omfang at de relaterer sig til børnenes trivsel, læring, udvikling eller dannelse. Eksempelvis er der ikke redegjort for brugen af "udvikling", når det knytter sig til en "udviklende evalueringskultur".

Figur 1.1 nedenfor giver et overblik over begreberne og de dimensioner af begreberne, som beskrives i læreplanen. Da det er særligt vanskeligt med afsæt i læreplanen at afgrænse begreberne læring og udvikling fra hinanden, beskrives disse under et. Således skelner vi mellem tre fokusområder hhv. trivsel, læring og udvikling samt dannelse.

Figur 2.1
Trivsel, læring, udvikling og dannelse i den styrkede læreplan

I notatets beskrivelser vil det derfor fremgå, hvorvidt en metodisk tilgang vurderes at kunne belyse dimensioner af et eller flere af de tre fokusområder. Foruden refleksioner over, hvordan en konkret metode kan bidrage til at belyse fokusområderne, skal det overvejes, hvordan metoden stemmer overens med værdier og intentioner i *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

2.2.1 Trivsel

Begrebet trivsel er det af de fire begreber, der anvendes færrest gange. Trivsel optræder samtidigt flere gange i sammenhæng med læring.

Trivsel er ikke tydeligt defineret i læreplanen. Der er heller ikke en konkret beskrivelse af, hvornår et barn trives. Fokus er i stedet på, hvordan forskellige handlinger og forhold påvirker barnets trivsel. Børns trivsel i dagtilbud nævnes i fem forskellige sammenhænge i den styrkede pædagogiske læreplan. Tre af dem har fokus på forskellige dimensioner af børns trivsel, hhv. fysisk, psykisk og social trivsel:

- **Fysisk og psykisk trivsel:** I afsnittet ”Krop, sanser og bevægelse” (s. 42) beskrives det, at børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at ”bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen, så lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel”. Senere i samme afsnit bruges ordet trivsel som et eksempel på psykisk helbred, men ikke som et eksempel på fysisk helbred (det fysiske helbred eksemplificeres i stedet med ernæring, hygiejne og bevægelighed).
- **Social trivsel i fællesskaber og leg:** Under læreplanstemaet ”Social udvikling” (s. 38-39) sættes trivsel i forbindelse med fællesskaber. Det beskrives, at læringsmiljøet skal ”understøtte børns

daglige trivsel og sociale omgang med hinanden". Det er det eneste sted formuleringen "daglig trivsel" bruges, og det er ikke beskrevet, om det adskiller sig fra den øvrige brug af ordet trivsel. I afsnittet "Leg" (s. 18) beskrives børns trivsel i leg. Trivsel beskrives her som noget, det pædagogiske personale kan påvirke ved at rammesætte legen, så alle børn "trives i legen, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en (positiv) oplevelse af at være med".

Derudover anvendes trivsel i to sammenhænge, hvor der er fokus på, *hvordan* trivsel kan fremmes:

- **Støj og dårlig hygiejne kan påvirke trivsel:** I afsnittet "Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø" (s. 30) beskrives det, at det pædagogiske læringsmiljø kan fremme et bedre børnemiljø, fx ved at "opdele børnegruppen i mindre grupper eller aktivt anvende legeplads, gangarealer eller lignende i hverdagen med henblik på at skabe et bedre børnemiljø i form af reduceret støjniveau i dagtilbuddet – og dermed styrke trivsel og læring hos børnene.". Desuden beskrives det, at en pædagogisk tilgang med en praksis, som hæver hygiejneniveauet, kan reducere sygdom og dermed skabe bedre rammer for trivsel og læring hos børnene.
- **Forældresamarbejde om børns trivsel:** I afsnittet "Samarbejde med forældre om børns læring" (s. 24-25) beskrives det, at det daglige forældresamarbejde skal bygge på "et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde om børnenes trivsel og læring". Her fokuseres desuden på forældrenes ansvar for at samarbejde, holde sig orienteret i og bakke op om dagtilbuddets arbejde med børnegruppens trivsel og læring.

2.2.2 Læring

Begrebet læring er det af de fire begreber, der optræder hyppigst. Begrebet læring optræder både alene, men knyttes også ofte sammen med begreberne udvikling og trivsel.

Læring indkredses som begreb i afsnittet "Det fælles pædagogiske grundlag" (s. 14). Det beskrives, at "Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret." I afsnittet "Læring" (s. 19) tilføjes det desuden, at "Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse." Der er også fokus på, *hvordan* børn lærer. Det beskrives, at børn lærer bl.a. ved at udforske med krop og sanser, ved at undre sig og ved at stille spørgsmål. Det pædagogiske personale understøtter børnenes læring, når de skaber et læringsmiljø, der fører børnene videre i deres sociale, emotionelle og kognitive udvikling (s. 19). Læring beskrives som værende tæt knyttet til leg, idet det påpeges, at læring skal kobles med børnenes legende og eksperimenterende tilgang, for at det giver mening for dem (s. 19-20). Anvendelsen af begrebet læring i læreplanen viser, at der er flere steder er overlap i mellem forståelsen af læring og udvikling.

Herudover fremhæves i beskrivelsen af børns læring forskellige dimensioner af, *hvad* børn skal lære:

- **Kropslig, social, emotionel og kognitiv læring:** Det pædagogiske læringsmiljø beskrives som rammen for børnegruppens læring (samt trivsel og udvikling). Læring beskrives her som værende kropslig, social, emotionel og kognitiv (s. 22-23).
- **Udvikling af sprog og erfaringsverden:** Under temaet "Samarbejde med forældre om børns læring" fokuseres der på, at forældresamarbejde betyder, at såvel forældre som dagtilbud har et ansvar for barnets læring. Det beskrives, hvordan forældre eksempelvis kan understøtte barnets læring ved at læse og synge for og tale med barnet, således at det udvikler sit sprog og får udviklet sin erfaringsverden (s. 24-25).
- **Metakognitiv læring:** Under temaet "Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til børnehaveklassen" fokuseres der på barnets lyst til og mod på at lære. Det pointeres, at læringsmiljøet skal understøtte, at børnene "tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer" (s. 27). I "Formålsbestemmelse for dagtilbuddene" (s. 7) beskrives det også, at lysten til at lære understøttes i samarbejde med forældrene og skal sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud, fritidstilbud og/eller skole (s. 7, 8).

Læring anvendes også i læreplanen med fokus på, *hvordan* børns læreprocesser foregår:

- **Pædagogisk læringsmiljø og børnemiljø:** Børns læring beskrives som noget, der understøttes gennem det pædagogiske læringsmiljø og et godt børnemiljø (s. 8-10).
- **Medskaber af egen læring:** Barnet fremhæves som medskaber af egen læring (og udvikling), når læring bruges i sammenhæng med afsnit om børnesyn (s. 16) samt dannelse og børneperspektiv (s. 17).
- **Læring i leg:** Når læring omtales i sammenhæng med leg, beskrives det, at legen er grundlæggende for børns sociale og personlige læring (og udvikling) (s. 18). Når læring sættes i forbindelse med leg, fremhæves følgende ord: "fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet" (s. 18).
- **Læring sker i socialt samspil:** Det sociale samspil fremhæves under temaet "Børnefællesskaber" som der, hvor al læring sker (s. 21).

2.2.3 Udvikling

Begrebet udvikling er, ligesom begrebet læring, et af de ord, der bruges hyppigst i læreplanen. Udvikling optræder ofte i forbindelse med eller tilsyneladende synonymt med ordet læring.

Udvikling er ikke tydeligt defineret i læreplanen. Det fremgår af læreplanen, at mens børns udvikling nogle steder (s. 3, 8, 16) omtales i bred forstand som en bevægelse (eksempelvis at barnet skal "udvikle sig"), er det ofte knyttet op på, at børn skal udvikle *noget*. Det fremhæves, at børn skal udvikle:

- **Følelsesmæssige og sociale evner:** Børn skal udvikle selvstændighed, dvs. evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund (s. 7, 8, 38) + grundlæggende kompetencer (s. 7, 8) + dannelse og livsduelighed (s. 36) + evner til at samarbejde og indgå i forpligtende fællesskaber (s. 8) + forståelse af egne værdier og respekt for andres (s. 46) + empati (s. 38) + engagement (s. 36). Alsidig personlig udvikling (s. 22, 36) (her som udvikling af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder) + social udvikling (s. 22, 37) (her som sociale handlemuligheder og deltagelsesformer, som foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene oplever at høre til).
- **Kognitive evner:** Nysgerrighed over for bogstaver, tal, mønstre og former (s. 27) + sprog og kommunikation (s. 22, 40) + kreativ, produktiv og kritisk tilgang til anvendelse af teknologier (s. 45) + forståelse for sammenhænge i naturen (s. 44).
- **Kropslige og kommunikative evner:** Kropsidentitet herunder motoriske grundsanser (s. 42) + kendskab til og tryghed ved kroppens reaktioner og signaler (s. 42) + mestring af kropslige/sanselige indtryk (s. 42) + aflæse og forstå andre børns og voksnes gestik, mimik og kropslige udtryk (s. 42) + kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive evner (s. 19, 22). Udvikling af kropslig bevidsthed: ”I bevægelsesfællesskaber udvikler barnet mestring af kropslige/sanselige indtryk og udtryk og styrker sin evne til at aflæse og forstå andre børns og voksnes gestik, mimik, og kropslige udtryk.” (s. 42). Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte stimulering af de tre motoriske sanser, idet det har afgørende betydning for barnets motoriske udvikling.

Nogle steder anvendes begrebet udvikling desuden med fokus på, *hvordan* børns udvikling fremmes. Bl.a. fremhæves:

- **Leg fremmer udvikling:** Udvikling forbindes med børns leg og udfordringer i legen (s. 18, 19). Når leg omtales i sammenhæng med udvikling, beskrives det, hvordan legen er grundlæggende for børns sociale og personlige (læring) og udvikling, og at legen blandt andet fremmer fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet (s. 18, 19).
- **Gode relationer fremmer udvikling:** Et miljø, hvor barnet støttes i at sige fra og til og indgå i både kendte og nye sammenhænge med andre børn (s. 22) + betydningsfulde relationer (s. 36) + nært og tillidskabende pædagogisk personale (s. 16).
- **Forældre har den mest centrale rolle i barnets udvikling:** Aktiviteter med forældre som at læse, synge og tale (s. 25) + understøttelse i flere arenaer, bl.a. hjemmet (s. 19). Dagtilbuddene er kun én blandt flere arenaer for børns læring og udvikling, hvor hjemmet er den mest centrale og har størst indflydelse på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Aktiviteter med forældre som at læse højt, synge og tale bidrager til barnets sproglige udvikling samt erfaringsverden (s. 25).
- **Læringsmiljø fremmer udvikling:** Det fremgår, at for ”etablering af et pædagogisk læringsmiljø i dagtilbud vil det være en forudsætning, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende har blik for, hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig” (s. 22). Et fagligt kompetent læringsmiljø kan fremme udviklingen hos børn i udsatte positioner (s. 26).

2.2.4 Dannelse

Begrebet dannelse er, næstefter trivsel, det af de fire begreber, der bruges færrest gange.

Dannelse indkredsnes som begreb i afsnittet "Dannelse" under 'Hvad indebærer kravet' (s. 8) og igen under "Dannelse og børneperspektiv" (s. 17). Her kobles dannelse til et særligt formål og kobles til læring:

- **Dannelse som dyb læring:** "Dannelse referer til en dybere form for læring, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at orientere sig og handle i en global verden som et hensynsfuldt, kritisk, demokratisk menneske." (s. 8, 17).
- **Dannelses forberedelse til global verden:** Dannelse sættes i forbindelse med forberedelse til livet i en global og digitaliseret verden: "Det dannende indhold skal være meningsfuldt, udfordre barnet og være afsæt for børnenes måder at begribe og handle på i en digitaliseret og global verden." (s. 8, 17).

Herudover beskrives dannelse med fokus på indhold, dvs. *hvad* børn skal dannes ift. til:

- **Dannelse med fokus på ligestilling, demokrati og medbestemmelse:** "Dannelse refererer både til de pædagogiske formål, pædagogisk indhold og form. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i den daglige pædagogiske praksis, så børnene oplever at medvirke i og have indflydelse på udformningen af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur" (s. 8). Aktiv deltagelse og demokrati: "Det pædagogiske personale i dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarlige for at skabe." (s. 17)
- **Demokratisk dannelse:** "Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse" (s. 39).
- **Naturvidenskabelig dannelse:** "Dagtilbuddene skal i samarbejde med forældre understøtte grundlæggende naturvidenskabelig dannelse af børnene" (s. 44).

3 Kvalitative undersøgelsestilgange

Kvalitative forskningstilgange kan være meget forskelligartede, og der anvendes mange forskellige metoder, perspektiver og tilgange i den kvalitative forskning. Når forskning er kvalitativ, betyder det almindeligvis, at man interesserer sig for, *hvordan* noget gøres, siges, fremtræder eller udvikles (Brinkman & Tanggaard, 2020).

Der findes en række forskellige kvalitative dataindsamlingsmetoder, der kan anvendes i en evt. undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det er desuden muligt at gennemføre indsamling af kvalitative data med forskellige informantgrupper: børn, forældre og pædagogisk personale.

I dette afsnit præsenterer vi udvalgte kvalitative metoder til brug i studier af dagtilbud samt muligheder for kvalitative undersøgelser for hver af de tre informantgrupper, børn, forældre og pædagogisk personale. Metoderne er valgt med henblik på dels at præsentere typisk anvendte metoder på feltet, dels at vise bredde i mulige tilgange. De præsenterede metoder kan i princippet kombineres på forskellig vis med henblik på metodetriangulering, ligesom de kan kombineres med kvantitative metoder som fx anvendelse af måleredskaber, test eller spørgeskemaundersøgelser.

3.1 Tværgående pointer om kvalitative tilgange i en national undersøgelse

Der findes en række forskellige kvalitative tilgange og metoder til indsamling af data om hhv. børn, forældre eller pædagogisk personales perspektiv på børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

I dette afsnit præsenterer vi følgende kvalitative tilgange til brug i studier af dagtilbud: interview af børn, videoobservationer af børns hverdagsliv samt kvalitative interview med forældre og pædagogisk personale.

Indledningsvis beskrives opmærksomhedspunkter i relation til anvendelse af kvalitative metoder, der gælder på tværs af de forskellige kvalitative tilgange.

3.1.1 Analysemuligheder og datakvalitet

Ved gennemførelse af en national undersøgelse af kvalitet i dagtilbud skal det overvejes, dels hvordan der sikres en høj kvalitet i data, og dels i hvilken grad data og dermed analyser kan generalise-

res, og i hvilken grad undersøgelsens resultater kan forventes at være repræsentative for flere dagtilbud end de dagtilbud, der indgår i undersøgelsen. Både kvalitetskriterier og spørgemålet vedr. generalisering er anderledes i kvalitativ end i kvantitativ forskning. Spørgemålet vedr. generalisering af kvantitative data indebærer statistiske test, mens generalisering af kvalitative forskningsresultater må ske på andre præmisser end gennem statistiske test, fx gennem analytiske generaliseringer. Enten undersøges det, om resultaterne af en undersøgelse også vil gælde i andre, lignende kontekster, eller også kan kvalitative undersøgelser bidrage til dannelse af nye begreber og teori (Brinkman & Tanggaard, 2020).

Det betyder også, at data indsamlet med kvalitative tilgange ikke umiddelbart kan kobles med den del af undersøgelsen af kvalitet i dagtilbud for 3-5-årige børn, der afdækker kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer og dagtilbuddenes rammer ved anvendelse af kvantitative metoder. Gennem kvalitative tilgange kan der imidlertid gives en dybere indsigt i børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud, som kan supplere den viden, som opnås ved indsamling af kvantitative data om de pædagogiske læringsmiljøer og dagtilbuddenes rammer og evt. af kvantitativ data om børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

3.1.2 Praktisk anvendelighed

Den valgte tilgang skal ikke alene være metodisk holdbar, men også praktisk anvendelig. Her bør man bl.a. overveje, hvorvidt det er praktisk muligt i en dagtilbudshverdag at indsamle data af tilstrækkelig kvalitet, samt hvor stor en mængde kvalitative data det er muligt at indsamle, analysere og afrapportere inden for den givne økonomiske ramme. På tværs af de præsenterede kvalitative metoder gælder følgende:

Nogle metoder og redskaber kan anvendes af forskere, andre kræver, at data indsamles af/med personale eller blandt forældre med tæt kendskab til barnet. I det tilfælde at personale eller forældre skal indgå aktivt i dataindsamlingen, herunder evt. understøtte børns aktive inddragelse, kræver det ressourcer at understøtte dette. Der vil være et behov for information, dialog, indføring mv., både for at sikre opbakning til undersøgelsen, gennemførelsen samt kvaliteten af den indsamlede data.

Det kræver opbakning fra kommunale forvaltninger og ledere og/eller evt. vikardækning, når personalet i en intensiv periode skal bruge tid på dataindsamling, fx om en hel børnegruppe.

Tid: Gennemføres kvalitativ dataindsamling med børn eller personale, er det nødvendigt at afsætte tid i dagtilbuddene til at indsamle data. Der kan være forskel på, om det er 15-30 minutter pr. 4-5-årige barn på stuen til at indgå i et interview, eller om personale interviewes i 45-60 minutter om (udvalgte) børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Derudover vil information af forældre og evt. bidrag til at indhente samtykke for forældre kræve tid af leder og personale.

Personalets kompetencer: Uanset om personalet skal støtte børnene i at bidrage i interview eller i forbindelse med videooptagelser, selv skal indgå i optagelser eller interview eller om forældre inviteres til interview, vil det være nødvendigt for datakvaliteten at klæde personalet på til at deltage i en national undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Omfanget vil typisk være, at personalet skal læse et skriftligt materiale og deltage i et kort virtuelt informationsmøde.

Udstyr og faciliteter: Nogle metoder vil forudsætte, at børn, personale og forskere har adgang til et roligt rum og evt. understøttende materialer til brug for tegning, foto eller lignende. Se under de enkelte tilgange og redskaber.

Økonomi: Planlægning og afholdelse af introduktion samt (understøttelse af) dataindsamling samt evt. vikardækning.

Nedenfor skitseres forskellige mulige kvalitative metoder til indsamling af viden om børns trivsel, læring, udvikling og dannelse med henholdsvis børn, forældre og personale som informanter.

3.2 Kvalitative metoder med børn som informanter

Børn har førstehåndsviden om deres eget hverdagsliv og er derfor relevante informanter i en undersøgelse af deres trivsel, læring, udvikling og dannelse. Begrundelsen for at inddrage børnenes egne perspektiver udtrykkes ofte som en etisk fordring og en demokratisk ret for børnene under henvisning til bl.a. artikel 12 og 13 i FN's Børnekonvention. Artiklerne handler overordnet set om, at børn skal kunne udtrykke deres synspunkter frit, og at disse skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets alder og modenhed (Schwartz & Clark, 2017).

Danske dagtilbud er forpligtet til at beskæftige sig med børneperspektiver, det fremgår af det fælles pædagogiske grundlag, at børn bl.a. skal høres og tages alvorligt (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018). Det at inddrage børns perspektiver i pædagogisk arbejde og i empiriske undersøgelser bygger på et børnesyn, bl.a. fra den nye barndomspsykologi, som har fokus på at udforske børns egne perspektiver på, hvad de er optaget af, og hvad de oplever er betydningsfuldt for dem i deres hverdagsliv (fx Christensen & James, 2008; Clark & Moss, 2011; EVA, 2020; Mayall, 2008; Schwartz & Clark, 2017). Børn er med andre ord eksperter på eget liv, dygtige kommunikatører om eget liv og meningsskabere i eget liv (Clark & Moss, 2011; Clark, 2014).

Forskellige kvalitative metoder kan anvendes til indsamling af viden blandt børn om deres trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Metoden kan vælges på forhånd, eller det kan være en del af dialogen med børnene, hvilke typer af data der bedst indfanger deres perspektiver, jf. tilgangen "børnemosaikker" (EVA, 2020). Typiske metoder til indsamling af viden med børn som informanter er:

- Interview med børn gennem forskellige tilgange, herunder ved anvendelse af fx foto, rundvisning, tegninger m.m. som led i interviewet
- Relationsanalyser

- Videoobservation.

De tre metoder udfoldes senere i kapitlet, hvor vi endvidere indkredser, hvordan de kan anvendes i relation til indsamling af viden om børns trivsel læring og udvikling og dannelse.

Opmærksomhed på pejlemærker for børneinddragelse

En række af de metodiske og etiske opmærksomhedspunkter, som det er vigtigt at have for øje i forbindelse med analyser og forskning, bliver særligt aktualiseret, når børn inddrages som informanter. Børnerådet (2016) har udviklet nedenstående principper for god børneinddragelse:

Børn skal:

1. Inddrages og anerkendes som eksperter i eget liv
2. Have reel mulighed for indflydelse
3. Informeres om processen og deres rettigheder
4. Have lige muligheder for at blive hørt
5. Støttes og beskyttes af voksne
6. Inddrages i øjenhøjde
7. Være en del af opfølgning og evaluering.

Der vil i forbindelse med en evt. dataindsamling med børn som informanter være behov for at overveje, hvordan et undersøgelsesdesign kan leve op til disse principper.

3.2.1 Interview med børn, herunder ved anvendelse af fx foto, rundvisning, tegninger m.m.

Interview med børn kan gennemføres som enkelt- eller gruppeinterview. Interview kan gennemføres som åbne interview med henblik på at indhente børnenes egne perspektiver eller som semi-strukturerede eller strukturerede interview, hvor der i højere grad er fokus på at indhente børns perspektiver på spørgsmål, der på forhånd er definerede. Det kan være understøttende for interviewsamtalen at anvende artefakter, som eksempelvis tegninger, rundvisning, foto mv. som afsæt for interviewsamtalen (jf. eksempelvis Børnerådet, 2016; EVA, 2020, 2018, Ravn m.fl., 2014). Tegninger kan fungere godt som led i interview med børn. På samme vis kan børn bedes om at tage foto af bestemte steder og fortælle om stedernes betydning for barnet, eller børn kan vise rundt i dagtilbuddet i forbindelse med interview og fortælle om forskellige steders betydning og oplevelsen af hverdagen i dagtilbuddet.

https://www.boerneraadet.dk/media/h5wbzdin/brd_boerneinddragelse_vaerktoejer_interviews_side88-98_2016.pdf

Praktisk anvendelighed. Interview med børn

Respondent: Børn indgår i interview med evt. anvendelse af artefakter. Der kan være behov for, at personale understøtte børnenes deltagelse, hvis de har behov for at have en kendt voksen i nærheden.

Forudsætninger og ressourceforbrug:

- Kræver dialog og accept af børn, forældre og pædagogisk personale i de udvalgte dagtilbud.
- Analyse og evt. efterfølgende dialog med børn og personale om visuelle produkter og analyser fordrer, at der afsættes tid for personalet, herunder evt. til vikardækning.
- Hertil kommer evt. udgifter til materialer til tegning, foto eller lignende.
- Der vil inden for den økonomiske ramme ikke kunne gennemføres interview med alle børn på de udvalgte stuer.

Licensforhold og anvendelse: Der findes standardiserede spørgerammer for interview med børn, som fordrer uddannelse i den konkrete tilgang. Interview og arbejdet med visuelle produkter kan også gennemføres med metoder, der udvikles til formålet og dermed ikke er standardiserede og licensomfattet, fx børnemosaikker (EVA, 2020).

3.2.2 Strukturerede interview og observation med henblik på relationsanalyser

Børns trivsel, udvikling og læring kan påvirkes af, hvilke relationer de har til andre børn i dagtilbudet og deres deltagelsesmuligheder i børnefællesskabet. Fx er social trivsel forbundet med at få gode nære relationer til andre børn og betydningsfulde voksne. Her betyder det noget, hvor mange relationer der er i børnegruppen/på stuen, hvilke eventuelle grupperinger der er, og om børnene leger på tværs af eventuelle grupperinger. En relationsanalyse kan give et overblik over en børnegruppes indbyrdes relationer og kan også anvendes ift. personalets relationer til børnene i gruppen.

Relationsanalyser kan anvendes til børn i almene dagtilbud. Analyserne kan fx præsenteres visuelt som sociogrammer. Sociogrammer er anvendt og kendte i pædagogiske praksis og anvendes nogle steder som en del af dagtilbuddenes pædagogiske arbejde med relationer og trivsel, ligesom metoden også anvendes til undersøgelser og forskning. Der er foretaget sociogramanalyser i studier på skoleområdet (Flarup et al., 2020; Bølling et al., 2019) og blandt universitetsstuderende (Webb & Engar, 2016). Stuer i dagtilbud danner rammen om en mindre børnegruppe ligesom skoleklasser, og en kortlægning af børns relationer til andre børn i dagtilbudet kan bidrage med viden af relevans for børns trivsel, udvikling og læring i dagtilbud ved at give et billede af børns relationer, fx hvem de leger med, karakteren af relationen, fx om den er nær eller perifer. Børnenes relationer kan kortlægges gennem forskellige kvalitative tilgange:

1. Børnene kan interviewes både om egne legerelationer samt øvrige børnegrupperinger på stuen, fx ved hjælp af billeder af alle børn på stuen.
2. Børnene kan herudover observeres både gennem strukturerede og ikke-strukturerede aktiviteter henover dagen i dagtilbuddet for at sikre, at det ikke kun er øjebliksbilleder, der er tale om, og med henblik på at indfange, om forskellige aktiviteter har betydning for børnenes indbyrdes relationer.
3. Derudover kan man bede det pædagogiske personale om at angive, hvilke relationer de ser mellem personale og de enkelte børn på stuen og/eller mellem børnene på stuen.

Anvendelsen af flere forskellige metoder til at afdække børnenes relationer kan højne analysens kvalitet. Børnenes relationer kodes og plottes ind i diagrammer.

Data fra sociogrammer kan evt. kvantificeres med henblik på at give et samlet billede af børns relationer. Desuden vil det være muligt at gennemføre sammenhængsanalyser med eksempelvis data vedr. pædagogisk læringsmiljø eller rammeforhold, fx om der er flere børn, der vurderes til at have flere nære relationer til personale og andre børn i pædagogiske læringsmiljøer af god kvalitet, sammenlignet med miljøer af utilstrækkelig kvalitet. Det vil ved analyse og fortolkning være et opmærksomhedspunkt, at der ikke, så vidt vides, foreligger validerede skalaer. Der ligger endvidere et væsentligt fortolkningsmæssigt arbejde i relation til resultaterne af kvantitative relationsanalyser, herunder hvorvidt flere relationer per definition er at foretrække for færre.

Praktisk anvendelighed: Strukturerede interview og observation med henblik på relationsanalyser

Respondent: Børn og/eller personale bidrager gennem interview.⁷

Der kan være behov for, at personale understøtte børnenes deltagelse, hvis de har behov for at have en kendt voksen i nærheden.

Forudsætninger og ressourceforbrug:

- Kræver dialog og accept af børn, forældre og pædagoger i de udvalgte dagtilbud.
- Analyse og evt. efterfølgende dialog med børn og personale om visuelle produkter og analyser.
- Hertil kommer evt. udgifter til materialer, fx foto eller lignende.
- En mere kvalitativ dybdegående anvendelse af sociogram-metoden vil betyde færre deltagende børn af hensyn til den økonomiske ramme, mens en mere kvantificeret tilgang kan inkludere data fra flere børn.

⁷ Det er også muligt at overlade hele dataindsamlingen til personale. Dette kunne reducere VIVE/EVA's ressourceforbrug forbundet med dataindsamling, men betyder samtidig, at børnenes perspektiver ikke indhentes direkte, og at der fordres et væsentligt ressourceforbrug blandt det pædagogiske personale.

Licensforhold og anvendelse: Der er udviklet spørgeskemaer til børnehavebørn, hvor de via billeder af deres klassekammerater kan angive, fx hvem de vil foretrække at lege med. Mulighed for at anvende redskabet skal afklares i dialog med udviklerne.

3.2.3 Videoobservation

Videoptagelser kan anvendes som dataindsamlingsmetode på forskellig vis. Et tidligere studie har fx anvendt videoobservation som et led i at indsamle data, hvor børn er informanter. I studiet, der er gennemført som pilotprojekt, er GoPro-kameraer monteret på børnene med henblik på at filme deres aktiviteter og dag i dagtilbuddet. Man kan ikke se ansigtsudtryk og kropssprog på de børn, der bærer kameraet, men man kan få et indtryk af, hvad barnet ser og hører, og hvordan barnet interagerer med omgivelserne. GoPro-kameraer er fx anvendt i en undersøgelse af inklusions- og eksklusionsprocesser i børnefællesskaber (Næsby et. Al., 2023). Videomaterialet anvendes til efterfølgende analyse og fortolkning af eksempelvis børnenes deltagelse i de udvalgte situationer. Analyserne kan evt. søges valideret gennem interview med de deltagende børn og personale.

Praktisk anvendelighed. Videoobservation

Respondent: Børn og personale bidrager ved at indgå i videoptagelser.

Forudsætninger og ressourceforbrug:

- Videoobservation kræver dialog og accept af børn, forældre og pædagoger i de udvalgte dagtilbud.
- Analyse og evt. efterfølgende dialog med børn og personale om optagelser og analyser.
- Hertil kommer udgifter til materialer, GoPro-kameraer mv.
- Antallet af deltagende børn og dybden i analysen skal afvejes af hensyn til den økonomiske ramme.
- Der kan være behov at afsætte ressourcer til dialog og information af forældre med henblik på at sikre tilsagn til børns deltagelse i dataindsamlingen.

Licensforhold og anvendelse: Der er ikke tale om standardiserede og licensomfattede metoder. Der kræves ikke uddannelse af personale.

3.3 Kvalitative tilgange med forældre eller pædagogisk personale som informanter

Det er muligt at indsamle viden fra enten forældre eller pædagogisk personale om deres vurdering af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Dette vil typisk foregå gennem strukture-

rede interview. Det kan i en evt. senere fase afsøges, om der i tidligere studier er udarbejdet interviewrammer, som der med fordel kan tages afsæt i. Der vil i givet fald forventeligt være behov for at tilpasse disse til netop kvalitetsundersøgelsen alternativt udvikle interviewrammer til formålet.

Pædagogisk personale

Der kan gennemføres interview med pædagogisk personale om deres vurdering af større eller mindre børnegrupperes trivsel, læring, udvikling eller dannelse.

Forældre

Der kan gennemføres interview med forældre om deres vurdering af deres eget barns trivsel, læring, udvikling eller dannelse i dagtilbud.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Personale eller forældre bidrager ved at indgå i interview.

Forudsætninger og ressourceforbrug:

- Interview kræver dialog og accept af forældre og pædagoger i de udvalgte dagtilbud.
- Antallet af deltagende forældre og personale og dybden i analysen skal afvejes af hensyn til den økonomiske ramme.

Licensforhold og anvendelse: Der er ikke tale om standardiserede og licensomfattede metoder. Der kræves ikke uddannelse af personale.

4 Kvantitative undersøgelsestilgange

Kvantitative forskningstilgange har til formål at forstå generelle mønstre i et større datamateriale. Man interesserer sig for det, der kan sammenlignes, herunder kendetegn og sammenhænge mellem undersøgte forhold (Villadsen & Bjerg, 2006).

Der findes en række forskellige kvantitative tilgange og metoder til indsamling af data, og i relation til en evt. undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse er det endvidere muligt at gennemføre indsamling af kvantitative data med forskellige informantgrupper: børn, forældre og pædagogisk personale.

I dette afsnit præsenterer vi tre udvalgte kvantitative metoder til brug i studier af dagtilbud: spørgeskemaer til børn, spørgeskemaer til forældre samt observations- og testredskaber. De præsenterede metoder kan i princippet kombineres på forskellig vis med henblik på metodetriangulering, ligesom de kan kombineres med kvalitative metoder som fx interview med børn.

4.1 Tværgående pointer om kvantitative tilgange i en national undersøgelse

Der er en række opmærksomhedspunkter, som går på tværs af forskellige kvantitative tilgange, som kan anvendes til at indsamle data om henholdsvis børn, forældre eller pædagogisk personales perspektiver på børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Disse skitseres kort i dette afsnit.

4.1.1 Analysemuligheder og datakvalitet

Kvantitative tilgange kan give systematisk kvantificerbar viden om udvalgte forhold for hvert enkelt af de deltagende børn. Afhængig af stikprøvestrategi og stikprøvestørrelse kan kvantitative tilgange give viden, der er statistisk generaliserbar ud over den lokale kontekst og gør det muligt at sammenlægge og sammenligne data på tværs af børn og dagtilbud.⁸

---

⁸ Det skal bemærkes, at der ved anvendelse af stikprøver er en vis usikkerhed i forhold til generalisering af fund for de udvalgte indikatorer til den fulde population.

Med et kvantitativt undersøgelsesdesign med en tilstrækkelig stor stikprøve kan der tilvejebringes et nationalt billede af udvalgte dimensioner af børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i de danske dagtilbud på undersøgelsestidspunktet. Desuden er det muligt at koble data fra andre dele af den nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud for de 3-5-årige, dvs. data, der belyser rammeforhold samt kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer, hvilket muliggør analyser af sammenhænge mellem børns trivsel, læring, udvikling og dannelse og henholdsvis rammeforhold og de pædagogiske læringsmiljøer. Ved gennemførelse og fortolkning af evt. sammenhængsanalyser skal det overvejes, at data vedr. rammeforhold og kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer indsamles på forskellige niveauer (børn, personale, stue og institution), og at nogen af data vedr. rammeforhold indsamles tidsmæssigt forskudt af en evt. indsamling af data vedr. børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.

Indsamling af kvantitativ data stiller store krav til det anvendte redskabs kvalitet, hvad angår gennemsigthed, pålidelighed og gyldighed, uanset om det er et spørgeskema eller et observationsredskab. Pålidelighed handler om, hvorvidt redskabet måler præcist. Hvis et redskab ikke er pålideligt, vil det føre til større usikkerhed om måleresultaterne. Gyldighed handler om at måle det rigtige. Dvs. at redskabet måler det, som det angiver at måle, og ikke andet. Hvis et redskab ikke er gyldigt, vil det være uklart, hvad resultatet afspejler. Kvaliteten af den data, der kan indsamles med metoden eller redskabet, har stor betydning for, hvorvidt man kan fæstne lid til resultaterne.

4.1.2 Praktisk anvendelighed

Den valgte tilgang skal ikke alene være metodisk holdbar, men også praktisk anvendelig. Her bør man overveje, dels hvorvidt det er praktisk muligt i en dagtilbudshverdag at indsamle data af tilstrækkelig kvalitet, dels hvorvidt man kan få et tilstrækkeligt højt antal respondenter til at muliggøre de analyser, man ønsker at udføre. Endelig er der også et økonomisk hensyn.

Ligesom for de kvalitative tilgange er det helt overordnet vigtigt at være opmærksom på:

Det kræver *ressourcer* at få personale og forældre til at indgå aktivt i dataindsamling. Nogle metoder og redskaber kan anvendes af forskere, andre kræver personale eller forældre med tæt kendskab til barnet. I det tilfælde at personale eller forældre skal indgå aktivt i dataindsamlingen, vil der være et behov for information, dialog, indføring mv. for at sikre opbakning til undersøgelsen, gennemførelsen samt kvaliteten af den indsamlede data.

Endelig kræver det *opbakning* fra kommunale forvaltninger og ledere og/eller evt. vikardækning, når personalet i en intensiv periode skal bruge tid på dataindsamling, fx på en hel børnegruppe.

Tid: Det er nødvendigt at afsætte tid i dagtilbuddene til at indsamle data for hvert deltagende barn. Der kan være forskel på, om det er 10-15 min. pr. 4-5-årige barn på stuen til gennemførelse af spørgeskema til 30 min. til at gennemføre en test eller udfylde et observationsskema pr. barn for hele børnegruppen. Derudover vil information af forældre og evt. bidrag til at indhente samtykke for forældre kræve noget tid af leder og personale.

Personalets kompetencer: Uanset om personalet skal støtte børnene i at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse eller selv skal anvende et observationsredskab, vil det være nødvendigt for datakvaliteten at klæde personalet på til at deltage i en national undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, såfremt de har en aktiv rolle i dataindsamlingen. Omfanget kan variere fra, at personalet skal læse et skriftligt materiale og deltage i et kort virtuelt informationsmøde til, at personalet skal sætte sig ind i et redskab og deltage i et kursus.

Udstyr og faciliteter: Nogle tilgange og redskaber vil forudsætte, at personale har adgang til et roligt rum og en iPad til at gennemføre spørgeskema eller fx en sprogvurdering.

Økonomi: Der kan være omkostninger forbundet med enten udvikling af eller indkøb af spørgeskema-, observations- eller testredskaber. Der kan være stor forskel på prisen afhængigt af redskab. Nogle er til fri afbenyttelse, andre udbydes af private leverandører.

Desuden kan der være omkostninger forbundet med evt. medier til gennemførelse af undersøgelsen, hvis dagtilbuddet ikke selv har sådanne (fx iPad, høretelefoner). Dertil kommer planlægning og afholdelse af kursus samt evt. vikardækning.

4.2 Spørgeskemaer til børn

Når man vil undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, kan en spørgeskemaundersøgelse blandt børnene i dagtilbud være en måde at inddrage børnenes egne perspektiver. Som beskrevet i kapitel 5 har børn førstehåndsviden om deres eget hverdagsliv og er derfor relevante informanter i en undersøgelse af deres trivsel, læring, udvikling og dannelse.

4.2.1 Selvrapporteringsredskaber

Spørgeskemaer til børn er af typen *selvrapporteringsredskaber*. Det er redskaber, hvor børn selv udfylder spørgeskemaer. I denne sammenhæng med spørgsmål om deres trivsel, læring, udvikling og dannelse. Selvrapporteringsredskaber har den fordel, at det bliver muligt direkte at inddrage børnenes perspektiver. Til gengæld er der med selvrapporteringsredskaber risiko for, at der opstår usikkerheder og skævheder i resultaterne, fordi besvarelsenerne bliver påvirket af svarpersonernes bevidsthed om, hvad der er ønskeligt og acceptabelt. Fx kan børns svar på spørgsmål, om personalet fx skælder ud, blive påvirket af deres bevidsthed om, at skældud ikke er godt, og at personalet sidder ved siden af dem, mens de svarer.

Spørgeskemaundersøgelser kan gennemføres som interview, hvor personale eller forældre stiller børnene spørgsmål i spørgeskemaet og udfylder deres svar. Der kan også anvendes virtuelle talende spørgeskemaer, hvor børnene selv guides igennem at svare på et spørgeskema.

I en national undersøgelse kan man vælge at udvikle et spørgeskema til lejligheden eller anvende et eksisterende redskab til spørgeskemaer blandt børn.

Fordelen ved at udvikle et nyt spørgeskema kan være, at skemaet kan designes med præcis de spørgsmål, som der er interesse for at afdække i en national undersøgelse. Ulemper er, at udviklingsarbejdet er ressource- og tidskrævende, og særligt hvis der skal gennemføres solide analyser af skemaets validitet og reliabilitet, vil det være vanskeligt inden for den aftalte tids- og budgetramme. Appendix B indeholder en overordnet præsentation af udvalgte eksisterende spørgeskemaer.

4.2.2 Særligt om spørgeskemaer til børn

Det gælder generelt for spørgeskemaer, at de stiller krav til respondentens abstraktionsevne. Børn skal have et vist niveau af sprogforståelse og kognitive kompetencer for at kunne svare på et spørgeskema. Derfor er metoden også kun relevant for de 4-6-årige børn⁹ og giver dermed alene indsigt i de ældste børns perspektiver på deres trivsel, læring, udvikling og dannelse.

I forlængelse heraf skal et spørgeskema til børn derfor udvikles og testes ift. målgruppen, for at man kan være sikker på, at børnene forstår spørgsmål og svarmuligheder og svarer på det, man ønsker, at de skal svare på. Spørgeskemaer til børn bør være enkle, korte og konkrete (Børnerådet, 2016). Derfor vil der med metoden kunne belyses et meget afgrænset fokus inden for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Spørgeskemaer til børn bør desuden rumme færre og mindre komplekse svarmuligheder end spørgeskemaer til voksne, fx ja/nej eller enkle multiple choice (Børnerådet, 2016).

Kvaliteten af spørgeskemadata er bl.a. afhængig af, at børnene selvstændigt svarer på spørgsmålene. Dvs. uden at personalet kigger med eller hjælper, medmindre barnet går i stå med besvarelsen og skal have hjælp til at komme videre (Børns Vilkår, 2020). Der er en metodisk usikkerhed forbundet med, at det ikke vides, hvorvidt det pædagogiske personale observerer eller involverer sig i børnenes besvarelser. Fejl af denne type kan dog minimeres via information til personalet, eller ved at personalet ikke er til stede, mens børnene besvarer skemaet, eller er til stede sammen med en ekstern dataindsamler.

4.2.3 Opmærksomhedspunkter ift. spørgeskemaer til børn

- **Sammenhængsanalyser:** Spørgeskemadata giver mulighed for at gennemføre analyser af sammenhængen med proceskvalitet og rammeforhold. I og med at tilgangen kun er anvendelig for børn fra fire år, vil der være en risiko for at få for få besvarelser pr. stue, hvilket kan udfordre mulighed for sammenhængsanalyser. Det er endvidere et opmærksomhedspunkt, at det kan være vanskeligt helt at afgrænse børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud fra betydningsfulde forhold i hjemmet.
- **Generaliserbarhed:** Tilgangen er kun relevant for de ældste børn. Derfor er det ikke sikkert, man kan generalisere fra gruppen af de ældste børn til hele gruppen af 3-5-årige børn, fx kan der i en

---

⁹ Spørgeskemaundersøgelser kan gennemføres fra 4 år, men Børnerådet anbefaler 5 år (Børnerådet, 2016)

børnehave være en meget velfungerende storbørnsgruppe med gode lege- og aktivitetsmuligheder, uden at det gælder for børnehavens grupper med yngre børn.

- **Inddragelse af børn i fortolkning:** Spørgeskemaundersøgelser blandt yngre børn i dagtilbudsalderen kan med fordel følges op af interviewundersøgelser blandt en gruppe børn. Interviewene med børnene kan inddrage børnene i forståelse og tolkning af resultaterne fra spørgeskemaet, jf. Børnerådets anbefalinger (Børnerådet, 2016).

4.2.4 Fokus i eksisterende spørgeskemaer til børn

Der findes en række spørgeskemaer til børn på dansk, der vil kunne anvendes til at indsamle data om dimensioner af børns trivsel læring, udvikling og dannelse. Tabellen nedenfor viser udvalgte spørgeskemaer og det fokusområde, som spørgeskemaerne belyser.

Metoden for udvælgelse af spørgeskemaer samt spørgeskemaernes fokus, datakvalitet og praktiske anvendelighed er yderligere beskrevet i appendiks C.

Tabel 4.1
Overblik over udvalgte spørgeskemaer til børn

Redskab	Fokus	Tidligere anvendelse/datakvalitet
Spørge Børge, Hjernen&Hjertet	Trivsel, relationer og deltagelse	Anvendt i norsk undersøgelse. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet. ¹⁰
Dagtilbudstermometret, DCUM	Psykisk, Fysisk og Æstetisk børnemiljø	Anvendt i større undersøgelser. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår at der ikke er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
Spørgeskema, LP	Læring, trivsel og sociale samspil	Anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Spørgeskema, Kultur for Læring	Læring, trivsel og sociale samspil	Anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Virtuelt spørgeskema, Børns Vilkår	Trivsel, relationer og læringsmiljø	Anvendt i Danmark. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.

¹⁰ EVA og VIVE indsamler dokumentation for datakvalitet for de metoder/redskaber, der udvælges til at indgå i det videre forarbejde.

4.3 Spørgeskemaer til forældre

Spørgeskemaer til forældre om deres børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud har den fordel, at der indhentes viden om børnene fra de personer, der kender børnene bedst, nemlig deres forældre. Til gengæld har forældre ikke nødvendigvis fuld indsigt børnenes hverdagsliv i dagtilbuddet, da de oftest kun er sammen med børnene i dagtilbuddet, når barnet afleveres og hentes. Forældre vil have mulighed for at besvare spørgsmål vedr. børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud med afsæt i en samlet generel vurdering af barnets trivsel, dialog med deres barn om tiden i dagtilbuddet, aflæsning af barnets sproglige og kropslige udtryk samt forældrenes dialog med det pædagogiske personale i barnets dagtilbud.

En række eksisterende spørgeskemaer til forældre vedr. dagtilbud har primært fokus på forældrenes oplevelse af samarbejdet med dagtilbuddet, deres oplevelse af personalet og aktiviteter i dagtilbuddet og deres overordnede tilfredshed med dagtilbuddet.

I en national undersøgelse kan man vælge at udvikle et spørgeskema til lejligheden eller anvende et eksisterende redskab til spørgeskemaer blandt forældre. Som for spørgeskemaer til børn gælder det, at et evt. udviklingsarbejde er ressource- og tidskrævende. Særligt hvis der skal gennemføres solide analyser af skemaets validitet og reliabilitet vil det være vanskeligt inden for den aftalte tids- og budgetramme. En foreløbig afsøgning af mulige eksisterende redskaber viser, at der foreligger relativt få eksempler på spørgeskemaer til forældre, der søger at belyse børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Appendiks D indeholder en overordnet præsentation af udvalgte eksisterende spørgeskemaer.

4.3.1 Opmærksomhedspunkter ift. spørgeskemaer til forældre

- **Sammenhængsanalyser:** Spørgeskemadata kan give mulighed for at gennemføre analyser af sammenhængen med proceskvalitet og rammeforhold i det omfang, at der kan opnås tilstrækkelig stikprøvestørrelse
- **Generaliserbarhed:** I forbindelse med spørgeskemaundersøgelser blandt voksne opleves der ofte udfordringer med at indhente svar fra mindre ressourcestærke befolkningsgrupper. Denne type af udfordringer kan have betydning for muligheden for at generalisere forældregruppens besvarelse af en spørgeskemaundersøgelse.
- **Inddragelse af forældre i fortolkning:** Spørgeskemaundersøgelser blandt forældre kan med fordel følges op af interviewundersøgelser blandt en gruppe forældre med henblik på at inddrage deres perspektiver i forståelse og tolkning af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen.

4.3.2 Fokus i eksisterende spørgeskemaer til forældre

En række spørgeskemaer til forældre om deres børns dagtilbud er udviklet med henblik på at indsamle viden om forældrenes tilfredshed med dagtilbuddet, herunder med forældresamarbejdet og personalets indsats med at skabe udviklende læringsmiljøer (eksempelvis Danmarks Statistik,

2022; Nordahl m.fl., 2012). Denne type af spørgeskemaer vedrører ikke direkte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbuddet.

I et spørgeskema til brug i en national undersøgelse vil det være at foretrække, at der ved en evt. anvendelse af spørgeskema til forældre indgår spørgsmål, der mere direkte søger at afdække forældres vurdering af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Tabellen nedenfor viser eksempel på eksisterende spørgeskema og de områder, som spørgeskemaet belyser. Der er tale om to spørgeskemaer med kun få variationer, derfor behandles de som ét her. De beskrives mere udfoldet i appendiks D.

Tabel 4.2

Eksempel fra spørgeskema til forældre om børns trivsel, læring, udvikling og dannelse

Redskab	Fokus	Tidligere anvendelse/datakvalitet
Spørgeskema brugt i pilotprojekt om LP model og Kultur for Læring i Barnhagen	Tilfredshed, information, dialog, udflugter og kultur. Herunder enkelte spørgsmål om vurdering af barnets trivsel i dagtilbuddet, børns selvbestemmelse i dagtilbuddet og stimulering af børnene.	Anvendt i Norge og Danmark, herunder 140 dagtilbud i 2012. ¹¹ EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.

4.4 Observation og test

Pædagogisk personale og i nogle tilfælde også med bidrag fra forældre kan gennemføre observation og test af børns trivsel og udvikling på forskellige måder. De beskrives overordnet her, mens eksempler på ofte anvendte konkrete redskaber findes i appendiks E.

4.4.1 Observationsredskaber

(Børne)observationsredskaber er kendetegnet ved, at en observatør observerer barnet i dagtilbuddet og/eller hjemmet og på den baggrund udfylder et skema med en række spørgsmål. Børneobservationsredskaber gør det muligt at vurdere barnets udvikling i naturlige situationer, typisk gennem en periode på et par uger, og vil ofte opleves som mindre indgribende end et testredskab. En kritik, der undertiden rettes mod observationsredskaber, er, at de observerede vil ændre adfærd, når de ved, at de bliver observeret. Når man har efterprøvet dette i praksis, har det dog vist sig i meget ringe omfang at være tilfældet og nærmest slet ikke efter de første 30 minutter af en observation (Clark & Watson, 2016). Når observationen tillige gennemføres af barnets omsorgspersoner i deres vante omgivelser, minimeres risikoen.

Børneobservationsredskaber kan ses som et kontinuum gående fra strukturerede observationer med tydelige retningslinjer for observation til mere hverdagsagtige observationer, hvor det pædagogiske personale observerer barnet som en del af de daglige pædagogiske iagttagelser og svarer

11 Nordahl m.fl., 2012

på spørgsmål med afsæt i deres kendskab til barnet fra hverdagen. For strukturerede børneobservationsredskaber er der typisk faste retningslinjer for observationen, fx hvor længe eller hvornår på dagen observationen skal foretages. For hverdagsagtige børneobservationer observerer det pædagogiske personale typisk barnet gennem den daglige hverdagsinteraktion over en periode og foretager herefter en vurdering af barnet på baggrund af den løbende interaktion og observation af barnet samt forhåndskendskab til barnet.

Når man vælger et børneobservationsredskab, er det vigtigt at være opmærksom på dette skel, da der kan være stor forskel på, hvordan data indsamles med forskellige børneobservationsredskaber skal anvendes og dermed også, hvad det kræver.

Hvis et observationsredskab skal have en høj grad af pålidelighed, bør det pædagogiske personale være fortrolige med redskabet og have øvelse i at bruge det, så alle bruger redskabet på en ensartet måde. Observationsredskaber er ofte målrettet observation over tid i børnenes naturlige miljø i daginstitutionen. I forbindelse med brug af observationsredskaber er det ofte en fordel, at det pædagogiske personale, som foretager observationerne, har et godt kendskab til barnet og har iagttaget barnet i de relevante situationer.

Det er endvidere et særligt opmærksomhedspunkt i forbindelse med den nationale undersøgelse, at observationer vil blive gennemført i den samme periode, som observationer af det pædagogiske læringsmiljø. Dette kan påvirke personalets vurderinger i forbindelse med observationerne, fx kan man forestille sig, at personalet vurderer barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse mere positivt, da det kan ses som en spejling af et godt læringsmiljø.

4.4.2 Testredskaber

Testredskaber er kendetegnet ved, at barnet løser en række opgaver, og barnets svar registreres. Testredskaber iagttager således, hvor barnet er i sin udvikling inden for et givent kompetence- og vidensområde i et afgrænset tidsrum, fx 30 minutter. Det stiller endnu større krav til det pædagogiske personales kompetencer til at gennemføre testen på en pålidelig måde, end tilfældet er for observationsredskaber. Den højeste grad af pålidelighed opnås, hvis det pædagogiske personale, som tester, er uddannet i at bruge redskabet. Det er naturligvis også vigtigt, at den, der tester, har en god relation til barnet, så barnet føler sig tryk i situationen. Opgaverne i redskabet bør være enkle, klare og entydige.

Hvis testen indebærer brug af materialer, bør det tydeligt fremgå, hvilke materialer der indgår i hver enkelt opgave. Testredskaber har den fordel, at resultatet bygger direkte på barnets besvarelse og derfor i mindre grad er følsomt over for det pædagogiske personales vurdering af barnets udvikling. Testredskaber er til gengæld typisk mere ressourcekrævende og stiller større krav til det pædagogiske personales kompetencer til at foretage testen på pålidelig vis. Samtidig kan testredskaber opleves mere indgribende over for barnet, og testen iagttager ikke barnets udvikling i barnets naturlige miljø. Derfor skal man ved brug af testredskaber være særligt opmærksomme på barnets oplevelser.

4.4.3 Opmærksomhedspunkter ift. test- og observationsredskaber

Ved brug af test eller observationsredskaber vil personalet, der indsamler data i de deltagende dagtilbud, få indsigt i resultater for hvert enkelt barn. Af etiske grund kræver det en opmærksomhed og indsats, ift. hvordan dagtilbuddene understøttes i at fortolke og handle på den viden, de i forbindelse med dataindsamling i undersøgelsen får om deres børnegruppe, og hvordan og i hvilket omfang disse formidles til forældre.

4.4.4 Fokus i eksisterende observations- og testredskaber til børn

Der findes en række observations- og testredskaber til børn på dansk, der vil kunne anvendes til at indsamle data om dimensioner af børns trivsel læring, udvikling og dannelse. Tabellen nedenfor viser et opsamlende overblik over udvalgte observations- og testredskaber samt det fokusområde, som redskabet belyser. Beskrivelsen af hver enkelt redskab findes i appendiks D.

Metode til afdækning af observations- og testredskaberne

Observations- eller testredskaberne er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- At redskabet afdækker dimensioner af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud
- At redskabet er målrettet børn i daginstitutioner i alderen 0-5 eller 3-5 år
- At redskabet giver en samlet score for trivsel, læring, udvikling og dannelse på børneniveau, der gør det muligt at aggregere data
- At det kan anvendes i Danmark, herunder at redskabet er oversat til dansk

Redskabet skal desuden indgå i en eller flere af tre kilder:

- Indgå i EVA's håndbog *Måleredskaber i dagtilbud* (EVA, 2021) og være blevet vurderet til at være et redskab, som har høj grad eller nogen grad af dokumentation for sin reliabilitet og validitet
- Indgå i de fire centrale nationale og europæiske studier (se appendiks B)
- Indgå på opfordring fra den videnskabelige referencegruppe

Der er inkluderet mange kendte og mindre kendte redskaber i forarbejdet. Der er ikke foretaget en udtømmende afdækning af observations- og testredskaber. Der kan derfor findes andre redskaber, som ikke er medtaget her. Eksempelvis er validerede redskaber som TEAM og ASQ ikke medtaget, fordi de ikke falder inden for kriterierne: De er ikke en del af måleredskabshåndbogen eller de fire centrale studier. ASQ redskaber kan anvendes af bl.a. sundhedspersonale, der har brug for at følge børns udvikling tættere, fx i forbindelse med tidlig fødsel. I forbindelse med udarbejdelsen af måleredskabshåndboken blev de to redskaber ikke inkluderet, da det på det tidspunkt var vurderingen, at redskaberne som udgangspunkt ikke var målrettet anvendelse af pædagogiske ledere og personale i almene dagtilbud.

Beskrivelserne af redskaberne bygger på indsamlet information om redskaberne fra artikler, hjemmesider og udviklere. Beskrivelserne bygger i denne fase af forarbejdet ikke på konkret adgang og gennemgang af de forskellige redskaber.

Tabel 4.3
Overblik over udvalgte observations- og testredskaber

Redskab	Respondent	Fokus	Tidligere anvendelse/datakvalitet
Observationsredskab			
Alle Med	Personale	Generel udvikling	Redskabet er så vidt vides ikke anvendt i større undersøgelse. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
SEAM	Personale/Forældre	Socioemotional	Anvendt i større danske studier – standardiseret og normeret. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
SDQ	Personale/forældre	Opmærksomhed, problemer med hhv. det emotionelle, adfærd, jævnaldrene samt sociale styrker	Anvendt internationalt og i en række større danske undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
VIDA	Personale	Socioemotionelle kompetencer og kognitive kapaciteter	Udviklet til det danske HPA-projekt. ¹² EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet. Af studierne fremgår det, at der er gennemført nogle relevante analyser for at dokumentere kvalitet af redskabet, bl.a. Rasch-analyser ¹³ .
Lamer	Personale	Socioemotionelle kompetencer	Anvendt i større norske undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Testredskaber			
MIO	Personale	Matematik	Ikke anvendt i undersøgelse. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der i høj grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.

12 HPA er en forkortelse for projektet 'Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge - indsats og effekt'

13 Rasch-analyser er en type af statistiske analyser, der gør det muligt at undersøge, hvorvidt scoren på et redskab er et fyldestgørende udtryk for den bagvedliggende latente variabel, som fx børnenes kognitive udvikling i tilfældet VIDA. Et redskab, der passer til en Rasch-model, har således en høj grad af pålidelighed og gyldighed.

Redskab	Respondent	Fokus	Tidligere anvendelse/datakvalitet
Sprogvurdering 3-6	Personale/Forældre	Sprog	Anvendt i flere danske studier. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.

5 Perspektiver fra den videnskabelige referencegruppe

Den videnskabelige referencegruppe har med afsæt i de foregående kapitler i dette notat og indbyrdes drøftelser¹⁴ bidraget med perspektiver på, hvordan en evt. national tillægsundersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud kan tilrettelægges. De er blevet bedt om at bidrage med opmærksomhedspunkter, fordele og ulemper ved at anlægge forskelligt fokus og anvende forskellige tilgange, metoder og redskaber. I opsamlingen har vi haft fokus på at skrive perspektiverne frem med den terminologi, der blev anvendt af medlemmerne på møderne. Gruppens medlemmer har haft mulighed for at kommentere og supplere den følgende opsamlingen. Dette notat er desuden blevet opdateret med en beskrivelse af redskabet SDQ på anbefaling af medlemmer i gruppen.

Først præsenteres gruppens overordnede perspektiver på en evt. undersøgelse, dernæst deres perspektiver på undersøgelsens fokus og sidst deres perspektiver på tilgange, metoder og redskaber.

5.1 Overordnede perspektiver på en undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse

Der er behov for at afklare undersøgelsens formål og undersøgelsesspørgsmål. På tværs af gruppen efterspørges, at Børne- og Undervisningsministeriet afklarer formålet med undersøgelsen nærmere. Der efterspørges bl.a. en afklaring af, hvilken type viden man ønsker, herunder hvem der skal anvende viden og til hvad? Afklaringen er nødvendigt for at kunne operationalisere undersøgelsesspørgsmålet/ene og drøfte relevante metodiske tilgange og redskaber. Der peges på, at der ved mangel på afklaring af formål og undersøgelsesspørgsmål er en risiko for, at tilgængelige redskaber og metoder bliver styrende for undersøgelsens design frem for erkendelsesinteressen. Supplerende peges der på, at det er vanskeligt at give anbefalinger til fokus, når det ikke er klart, hvad viden skal bruges til.

Undersøgelsen kan bidrage positivt til området. Et perspektiv i gruppen er, at det er positivt med fokus på, hvordan børnene faktisk har det i dagtilbuddene som et supplement til undersøgelsen af

---

¹⁴ Det har ikke været muligt at samle gruppen til et fælles møde. Derfor er der afholdt tre identiske møder med to deltager i hvert møde. Hovedperspektiver fra de andre deltagere er præsenteret på de andre møder.

rammer og pædagogiske læringsmiljøer. Den kan give et realitetstjek ift. spørgsmål som ”går det så godt, som vi tror og håber med børnene dagtilbud?”. Og ”hvor giver det mening at tage fat i den videre udvikling af dagtilbud?”. Med afsæt i dette perspektiv kan en undersøgelse med fokus på børnene bidrage med viden om, hvorvidt vi får skabt nogle rammer for daginstitutionerne, som børnene har glæde af og godt af.

Undersøgelsen kan bidrage med positive konstitutive effekter. Et perspektiv i gruppen er, at dataindsamling og underresultater vedr. børns trivsel, læring, udvikling og dannelse kan give et positivt skub til det pædagogiske personales refleksioner.

Negative konstitutive effekter. Børns trivsel, læring, udvikling og dannelse er omstridte begreber, der aldrig kan lægges fuldstændig fast. Et perspektiv i gruppen er en bekymring for, at en undersøgelse af begreberne vil blive reduktionistisk, dvs. at undersøgelsen bidrager til et forsimplet blik på fx trivsel. Bekymringen er særligt udtalt, hvis de økonomiske rammer for undersøgelsen er begrænset, og hvis tilgangen er kvantitativt orienteret. Et perspektiv i gruppen er, at man kan reducere de potentielle negative konstitutive effekter, bl.a. ved at undersøgelsen holdes på nationalt niveau, og evt. resultater af test eller observationer ikke udleveres fx til forældre. Et andet perspektiv i gruppen er, at de valgte tilgange og redskaber sender stærke signaler til dagtilbudsområdet. Hvis der i denne undersøgelse fx anvendes et test-redskab ift. børns sproglige udvikling, så kan det sende et signal til dagtilbudsområdet, om at det er det, man fra nationale side mener, er det vigtigste område og tilgang til at forstå børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Den budgetmæssige ramme er begrænset. På tværs af gruppen stilles der spørgsmål ved den foreløbige afsatte budgetramme på 1,1 mio., og der gøres opmærksom på, at det er en lav ramme, og at der er en fare for, at man ikke kan gennemføre en kvalificeret undersøgelse, uagtet at man søger at afgrænse undersøgelsen.

Der er behov for dataetiske overvejelser ift. personalets tid. Pædagogisk personale er trængt på tid, og det er vigtigt at overveje, i hvilket omfang de skal bidrage til dataindsamlingen. Et perspektiv er, at det er vigtigt at overveje, om det overhovedet kan lade sig gøre at gennemføre dataindsamling i dagtilbuddene.

Undersøgelsen vil kunne tage temperaturen, men ikke give årsagsforklaringer. Det påpeges i gruppen, at en evt. undersøgelse vil kunne give et billede af, hvordan det undersøgte fænomen (trivsel, læring, udvikling og dannelse, red.) tager sig ud på tværs af dagtilbud. Den vil imidlertid ikke kunne bidrage med viden om, hvad der driver resultaterne. Ønsker man i højere grad at komme tættere på årsagsforklaringer, så er der tale om en meget større undersøgelse, end der er lagt op til.

5.2 Perspektiver ift. undersøgelsens fokus

Der er forskellige perspektiver på fordele og ulemper ved at prioritere forskellige fokusområder, såfremt man vælger at gennemføre en evt. national undersøgelse med fokus på børnene.

5.2.1 Læreplanen tilbyder ikke en afgrænsning af begreberne.

Der er bred enighed om, at trivsel, læring, udvikling og dannelse er komplekse fænomener, der ønskes afdækket, og at det er relevant at tage afsæt i den styrkede pædagogiske læreplans tilgang til begreberne, sådan som det er gjort i dette notat. Et perspektiv er, at analysen af læreplanen netop viser, at det er vanskeligt at skelne de fire begreber, trivsel, læring, udvikling og dannelse, fra hinanden, da læreplanen anlægger en mere holistisk tilgang til begreberne. Det kan anskues som en fordel, hvis intentionen er, at de fire begreber skal tænkes sammen, og at denne holistiske tilgang skal bibeholdes i en evt. undersøgelse, fx ved at forholde sig eksplorativt og holistisk til børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Omvendt er det et perspektiv, at læreplanen er et relevant afsæt, men at den, med de definitioner der er, ikke er anvendelig til at afgrænse begreberne i det omfang som er nødvendigt ift. at kunne operationalisere undersøgelsens fokus.

Trivsel. Trivsel er det fokusområde, som medlemmerne i den videnskabelige referencegruppe i videst udstrækning udpeger, som det mest relevante for en evt. undersøgelse. Et perspektiv er, at trivsel er særlig relevant i lyset af den tilsyneladende stigning i mistrivsel blandt børn og unge i samfundet, og at der vil være politisk opbakning til et trivselsfokus. Et yderligere perspektiv er, at det især er den psykiske og sociale trivsel, der er interessant, og derfor kan man overveje at afgrænse sig fra den fysiske dimension af trivsel, som ellers også beskrives i læreplanen.

Børns sociale fællesskaber og sociale udvikling. Et perspektiv er, at det vil være relevant at supplere et fokus på trivsel med fokus på børns fællesskaber og sociale udvikling. Blandt andet for at sikre, at en evt. undersøgelse ikke får et for individpsykologisk blik på barnet. Her fremhæves også dagtilbuddets socialiserende rolle som et vigtigt perspektiv at tænke med.

Børns sproglige udvikling. Et perspektiv er, at sproglig udvikling er vigtig for denne aldersgruppe og ligger til grund for mange aspekter af barnets liv og videre udvikling, fx det at kunne sætte ord på følelser, deltage i lege mv. Dette kunne tale for, at en undersøgelse belyste børns sprog.

Udvikling over tid vs. skridt i udvikling. Et perspektiv er, at en undersøgelse af børns udvikling via ét enkelt målepunkt ikke er meningsfuldt, fordi der er behov for et longitudinelt design, hvor man kan undersøge udvikling over tid. Et andet perspektiv i gruppen er, at udvikling ikke nødvendigvis skal forstås som udvikling over tid, og at man fx godt kan gennemføre tværsnitstudie af, hvor børn er fx i deres sociale eller sproglige udvikling og dermed få blik for variationer i børnegruppen.

Dannelse. Et perspektiv er, at dannelse kunne være et relevant alternativt fokus. Argumentet er her, at dannelse generelt er underbelyst, og en undersøgelse af dannelse kunne derfor bidrage med interessant og supplerende viden til data om det pædagogiske læringsmiljø og rammeforhold. Et andet perspektiv er, at dannelse er et luftigt og udfordrende begreb, som ikke nemt lader sig afdekke. Der er erfaringer fra skoleverdenen, hvor man fx se på "theory of mind", men dannelse oplevs i dette perspektiv ikke relevant for en national undersøgelse i dagtilbudsalderen.

5.3 Perspektiver ift. undersøgelsens tilgang, metoder og redskaber

Den videnskabelige referencegruppe har forskellige perspektiver på tilgange og metoder, og på tværs af gruppen opleves det som vanskeligt at komme med anbefalinger, før der er fastlagt et undersøgelsesspørgsmål, og formål med undersøgelsen er afklaret.

5.3.1 Kvalitative metoders relevans i en national undersøgelse.

Der er divergerende perspektiver på kvalitative metoders relevans. Et perspektiv i den videnskabelige referencegruppe er, at kvalitative metoder er gode til at danne begreber, men det er vanskeligt at se, hvordan de kan anvendes i en national undersøgelse. I forlængelse heraf peges på, at en kvalitativ tilgang til fx dataindsamling blandt børnene er værdifuld og kan supplere den anden dataindsamling i forbindelse med den nationale kvalitetsundersøgelse, fordi man får indsigt i børnenes oplevelser. Det fremhæves i den forbindelse, at denne type viden ikke er statistisk generaliserbar¹⁵, og man skal være klar over en kvalitativ tilgang ikke tilvejebringer viden om udbredelse af fænomenet. Et omvendt perspektiv i gruppen er, at de kvalitative metoder netop er relevante, fordi de kan give supplerende viden til 3-5 årsundersøgelsen, og at der kan arbejdes med at finde mønstre i fx børnenes oplevelser af kvalitet sammenholdt med KIDS-vurderinger og personalets perspektiver. Et andet argument, der rejses, er, at et kvalitativt eksplorativt design i form af fx casestudier gør det muligt at forholde sig eksplorativt til de omdiskuterede og svært iagttagelige fænomener som trivsel, og fx se på hvordan personale forstår, arbejder med og har muligheder for at arbejde med trivsel i børnehaven.

5.3.2 Observationers og tests relevans i en national undersøgelse.

Der er forskel på gruppens perspektiver på denne metodiske tilgang. Et perspektiv er, at tilgangen vil kunne supplere en børneinterviewundersøgelse med personalets oplevelse og vurdering af børns trivsel og sociale kompetencer, fx nævnes observationsredskaber som SEAM og Alle med. Et andet perspektiv er, at observations- og testredskaber er anbefalelsesværdigt til denne type undersøgelse, da det giver indsigt i udbredelse af forskellige forhold på tværs af en større børnegruppe. Der peges i gruppen på, at hvis man først lægger sig fast på formål og fokus, så vil der kunne afsøges mange internationale og validerede redskaber, som kan være relevante. Det er vigtigt at være opmærksom på at vælge et redskab, der egner sig og er tilpas følsomt. Fx kan man risikere at skabe et fejlagtigt billede af en stor trivselsproblematik i dagtilbud, hvis man undersøger børns trivsel med et redskab, der ikke i tilstrækkelig grad kan afdække variation. I forlængelse heraf er det et perspektiv, at kriteriebaserede redskaber er at foretrække frem for normbaserede redskaber. I forbindelse med at anvende observations- eller testredskaber er det et perspektiv i gruppen, at det vil være relevant at indsamle **supplerende relevante baggrundsdata**, da langt fra alt relevant er

---

¹⁵ Det er vigtigt at være opmærksom på at kvalitative metoder kan bidrage med generaliserbar viden inden for paradigmets egen forståelse fx i form af analytisk generalisering fx af hvordan noget opleves.

at finde i eksisterende registerer. Der foreslås fx en indsamling af viden om, hvor mange timer børnene er i daginstitution, hvornår på dagen, sprog talt i hjemmet mv.

5.3.3 Forslag om inddragelse af Strength and Difficulties Questionnaire i forarbejdet.

Et andet perspektiv i gruppen er en anbefaling af, at SDQ-redskabet inddrages i forarbejdet og derfor er SDQ medtaget i forarbejdet. Der har været positive erfaringer med SDQ i gruppen, og det vurderes velegnet på dette undersøgelsesniveau. En anden pointe er, at en anvendelse af SDQ eller lignende vil kunne bidrage til kvalificering af KIDS-redskabet, idet en sammenhængsanalyse vil kunne bidrage til at belyse, om KIDS faktisk måler på aspekter af kvalitet (og hvilke aspekter), der har betydning for børn. Det kan give blik for, om der er særlige aspekter af kvalitet, som vi skal prioritere.

Et tredje perspektiv er, at **observation- og testredskaber reducerer fænomenerne**, og kriterierne er fastlagt på forhånd, selvom det ikke er ukontroversielt, hvad fx trivsel er, og om/hvordan det kan iagttages. Desuden foreslås det som et præmis for undersøgelsens design, at børn ikke skal stå i en situation, hvor de føler sig vurderet og evalueret.

5.3.4 Børneperspektiver på trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Et perspektiv i gruppen er, at børneperspektiver bør være en del af undersøgelsen, gerne via kvalitative multimodale dataindsamlingsmetoder (fx interview der fx inddrager rundtur, foto, tegning mv.). Både fordi det er symbolsk vigtigt, dvs. at man på nationalt niveau inddrager børnenes stemmer ligesom det er en værdi, at børns perspektiver inddrages i den pædagogisk praksis i hverdagen. Desuden fremhæves, at børneperspektiver vil være et reelt supplement til data om rammer og det pædagogiske læringsmiljø med hhv. observationer af læringsmiljøet med KIDS og personalets perspektiver. Et andet perspektiv er, at kvalitative børneinterview kan nuancere og give konkret indblik, men at tilgangen bør kombineres med tilgange, der giver statistisk generaliserbar viden. Et tredje perspektiv er, at mens det er værdifuldt at inddrage børns perspektiver i det pædagogiske arbejde i hverdagen, er det ikke nødvendigvis en god idé på et undersøgelsesniveau. Der udtrykkes i dette perspektiv betydelige forbehold for at inddrage børn, da undersøgelser af små børns oplevelser af deres hverdagsliv er behæftet med store metodiske og etiske udfordringer fx den helt grundlæggende etiske problematik, hvordan børn (eller forældre på deres vegne) skal kunne overskue konsekvenserne af at deltage i undersøgelsen. Derfor er det i givet fald vigtigt, at afklare, hvad formålet er, og at der foreligger en oprigtig interesse for børnenes perspektiver. Hvis man vælger at inddrage børn, kræver det stor omhu i design, analyser og formidling og der følger et ansvar for at handle på de indsigter, der tilvejebringes.

Der er bred enighed om, at **børnespørgeskemaer ikke er en relevant tilgang af etiske og metodiske grunde**. Den metodiske skepsis handler om pålideligheden og gyldigheden af børnenes svar i denne aldersgruppe, jf. erfaringer fra evaluering af trivselsundersøgelser i indskolingen. Den etiske skepsis handler om, hvilke situationer besvarelse af spørgeskemaer sætter barnet i. Fx loyalitetskonflikter ift. personalet og introduktion af voksen-refleksioner i børnenes liv, fx om hvorvidt man

har venner. Her rejses pointen, at disse etiske udfordringer og overvejelser også bør overvejes ift. evt. børneinterview.

Forældrespørgeskemaer er ikke relevante til denne undersøgelse. På tværs er gruppen er der enighed om, at forældre ikke er oplagte informanter. En pointe er, at de har vanskeligt ved at komme med relevant input, da de mangler indsigt i barnets hverdagsliv i dagtilbuddet og viden om barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Desuden er der ofte store frafaldsproblemer, hvor mindre ressourcestærke forældre er mindre tilbøjelige til at deltage i undersøgelser, og dermed bliver data biased.

Eksisterende data er ikke relevante. Eksisterende data, som er beskrevet i Børne- og Undervisningsministeriets notatet, er ikke relevant i denne undersøgelse, blandt andet fordi data (fx sprogvurderingsdata) er indsamlet på forskellig måde, og fordi der sandsynligvis ikke er data for alle i den kommende stikprøve.

Appendiks A – Litteraturliste

- Bjørnstad, E., Gulbrandsen, L., Johansson, J-E., & Os, E. (2013). *Foreløpig tilstandsrapport fra prosjektet [Preliminary report from the project]*. BePro. Better provision for Norway`s children in ECEC: A study of Childrens well-being and Development.
- Bjørnstad, E., & Os, E. (2018). *Quality in Norwegian childcare for toddlers using ITERS-R*. European Early Childhood Education Research Journal, 26(1), 111-127.
- Bleses, D., Jensen, P., Nielsen, H., Sehested, K. K., & Sjøe, N. M. (2016). *Børns tidlige udvikling og læring. Målgrupperapport*. Rambøll Management Consulting, Aarhus University, & University of Southern Denmark.
- Brinkman, S., & Tanggaard, L (red). (2020). *Kvalitative metoder – en grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Bølling, M., Pfistera, G. U., Mygind, E., & Nielsen, G. (2019). *Education outside the classroom and pupils' social relations? A one-year quasi-experiment*. International Journal of Educational Research
- Børne- og Undervisningsministeriet (2018). *Styrket pædagogisk læreplan. Rammer og indhold*. Lokaliseret d. 20. September 2023 på: https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/7044%20SPL%20Den_styrkede_paedagogiske_laereplan_21_WEB%20FINAL-a.pdf.
- Børnerådet. (2016). *Håndbog i børneinddragelse*. Børnerådet.
- Børns Vilkår. (2020). *Børns oplevelser af skældud i børnehaven Et indblik i voksnes brug af skældud og sammenhængen med børns trivsel og fællesskaber*. Børns Vilkår.
- Christensen, P., & James, A. (red.) (2008): *Research with children: perspectives and practices*. 2nd edition. London: Routledge.
- Clark, A., & Moss, P. (2011): *Listening to young children: the Mosaic approach*. 2nd edition. London: National Children's Bureau.
- Clark, A. (2014). Developing and adapting the Mosaic approach. I: *Understanding Research with Children and Young People*. London: Sage, 200-209.
- Clark, L. A., & Watson, D. (2016). Constructing validity: Basic issues in objective scale development. I: A. E. Kazdin (red.), *Methodological issues and strategies in clinical research*, 187-203. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14805-012>

Committee for Children. (1989). *Second Step. A Violence-prevention Curriculum*. Seattle, Washington.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2018). *Børneperspektiver*. EVA TEMA #11. Danmarks Evalueringsinstitut

Danmarks Evalueringsinstitut. (2020). *Børnemosaikker. Et inspirationsmateriale til pædagogisk arbejde med børneperspektiver*. Danmarks Evalueringsinstitut

Danmarks Evalueringsinstitut. (2021). *Måleredskaber I dagtilbud. Håndbog i vurdering og udvælgelse af måleredskaber*. Danmarks Evalueringsinstitut

Danmarks Evalueringsinstitut. (2022a). *Vidensbehov på lokalt niveau – Forarbejde til kvalitetsundersøgelse – leverance 1*. Danmarks Evalueringsinstitut

Danmarks Evalueringsinstitut. (2022b). *Erfaringer med at undersøge kvalitet kommunalt – Forarbejde til national kvalitetsundersøgelse – leverance 2*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2022c). *Erfaringer med at undersøge kvalitet nationalt – Forarbejde til national kvalitetsundersøgelse – leverance 3*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2022d). *Vurdering af udvalgte redskaber – Forarbejde til national kvalitetsundersøgelse – leverance 5*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut (2022e). *Første møde med videnskabelig referencegruppe – Forarbejde til national kvalitetsundersøgelse – leverance 6*. Danmarks Evalueringsinstitut

Danmarks Evalueringsinstitut. (2022f). *Forarbejde til kvalitetsundersøgelse – leverance 7 – del 1: Overordnede valg vedr. en kvalitetsundersøgelse*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2022g). *Forarbejde til kvalitetsundersøgelse – leverance 7 – del 2: Model for kvalitetsundersøgelsen*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Statistik. (2022). *Resultater af brugertilfredshedsundersøgelsen på dagtilbudsområdet*. Udarbejdet for Indenrigs- og Boligministeriet. Landsrapporten 2022. DST Survey. Danmarks Statistik.

Davis, D.A. (1988). *My Friends and Me*. American Guidance Service, Circle Pines, Minn.

Flarup, L. H., Tegtmejer, T., Jensen, S. V., Mikkelsen, M., & Jacobsen, R. H. (2020). *Plads til forskellighed – Evaluering af indsatsen i satspuljeprojektet Mestring af skoledag og hverdagsliv*. VIVE.

Gresham, F. M. (2016). *Social Skills Assessment and Intervention for Children and Youth*. Cambridge Journal of Education, 46(3), 319–332. doi:10.1080/0305764X.2016.1195788.

Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system (SSRS)*: American Guidance Service.

- Hogan, A.E., Scott, K.G., & Bauer, C.R. (1992). *The Adaptive Social Behavior Inventory (ASBI): A new assessment of social competence in high risk three year olds*. Journal of Psychoeducational Assessments, 10(3), 230–9.
- Jensen, B., Rasmussen, A. W., & Jensen, P. (2013). *VIDA Forskningsrapport 1. Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud – modelprogram Effekter af VIDA*.
- Kvale, S., & Brinkman, S. (2015). *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. Hans Reitzels Forlag
- Løkken, I. M., Broekhuizen, M. L., Moser, T., Bjørnstad, E., & Hegna, M. M. (2018). *Evaluation of the Lamer Social Competence in Preschool Scale*. Tidsskrift for nordisk barnehageforskning, Nordic early childhood education research journal peer reviewed article, Vol. 17(9), 1-22.
- Mayall, B. (2008). *Conversations with children: working with generational issues*. I: Christensen, P., & James, A. (red.): *Research with children: perspectives and practices*. 2nd edition. London: Routledge, 109-124.
- Melhuis, E., Sylva, K., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2017). *Technical Paper 7. Social/Behavioural and cognitive development at 3–4 years in relation to family background*. Institute of Education. University of London
- Mikkelsen, M., Lindeberg, N. H., Mortensen, N. P., & Jacobsen, R. H. (2022). *Forarbejde til national kvalitetsundersøgelse på dagtilbudsområdet – Delleverance 4: Overblik over relevant registerdata*. VIVE.
- Nielsen, H., Jensen, P., Bleses, D., Ostersen, J., Dybdal, L. Breining, S. (2017). *Forskningsbaseret evalueringsrapport og Fremtidens Dagtilbud. Undersøgelse af indsatsens implementering og effekter*. Børne- og Socialministeriet.
- Nordahl, T., Kostøl, A., Sunnevåg, A-K., Knudsmoen, H., Johnsen, T., & Qvortrup, L. (2012). *Kvalitet i dagtilbuddet – set med børneøjne. En kortlægning af pilotprojektet: LP-modellen i de kommunale dagtilbud*.
- Nordahl, T., & Qvortrup, L. (2012). *Kvalitet i dagtilbudet – hva sier barna?* PAIDEIA nr. 04, 2012.
- Nærde, A., Janson, H., & Ogden, T. (2014). *BONDS (The Behavior Outlook Norwegian Developmental Study): A prospective longitudinal study of early development of social competence and behavior problems*. Oslo, Norway: Norwegian Center for Child Behavioral Development. Retrieved from <http://www.barnssosialeutvikling.no/getfile.php/1310142/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/Rapporter/Report%20Naerde%20et%20al%20BONDS%20A%20prospective%20longitudinal%20study.pdf>.

Næsby, T., Pedersen, B. S., Rasmussen, A. Ø., & Gro-Nielsen, B. (2023). *Inklusion i dagtilbud - en undersøgelse af inklusions- og eksklusionsprocesser i børnefællesskaber*. CEPRA-striben, 32, 18-33. På: <https://journals.ucn.dk/index.php/cepra/article/view/512/437>.

Nøhr, K., Mortensen, N. P., & Lindeberg, N. H. (2022). *Forarbejde til national kvalitetsundersøgelse på dagtilbudsområdet – Delleverance 1: Vidensbehov på nationalt og kommunalt niveau*. VIVE.

Ottosen M. H., Andreasen, A. G. Dahl, K. M., Lausten, M., Rayce, S. B., & Tagmose, B. B. (2022). *Børn og Unge i Danmark, Velfærd og trivsel*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Qvortrup, L., Nordahl, T., Hansen, L. S., & Hansen, O. (2015). *Resultater fra Kortlægningsundersøgelse i Brønderslev Kommune 2014*. Aalborg Universitet.

Ravn, S., Bruselius-Jensen, M., Rehder, M. M., Winther, I. W., Engel, L., & Rasmussen, K. (2014). Visuelle tilgange og metoder i tværfaglige pædagogiske studier: en antologi baseret på erfaringer og indblik fra forskning, udviklingsarbejde og undervisning.

Schwartz, & Clark. (2017). Småbørnsperspektiver – en tilgængelig, gyldig og nødvendig feedback for udvikling af praksis i dagtilbud. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, nr. 2-2017.

Shure, M.B., & G. Spivack (1978). *ICPS – A Mental Health Program for Kindergarten and First Grade Children*. Rev. utg. Hahneman University, Department of Mental Health Science, Philadelphia.

Sjoe, N. M., Bleses, D., Dybdal, L., Nielsen, H., Sehested, K. K., Kirkeby, H. Kreiner, S., & Jensen, P. (2019). Measurement Properties of the SEAM Questionnaire Using Rasch Analysis on Data From a Representative Danish Sample of 0- to 6-Year-Olds. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 37(3), 320–337.

Strayhorn, J.M. (1988). *The Competent Child. An approach to psychotherapy and preventive mental health*. New York: The Guilford Press.

Sunnevåg, A.-K., & Nordahl, S. Ø. (2020). *Kultur for læring i barnehagen*. Rapport T1 til T2. Høgskolen i Innlandet.

Villadsen, K., & Bjerg, O. (2006). *Sociologiske metoder: fra teori til analyse i kvantitative og kvalitative studier*. Samfundslitteratur.

Webb, & Engar, (2016). Exploring Classroom Community: A Social Network Study of Reacting to the Past. *Teaching and Learning Inquiry*, 4(1), 8-24. <https://doi.org/10.20343/teachlearninqu.4.1.4>.

Zachrisson, H., D., Janson, H., Lamer, K. (2018). *The Lamer Social Competence in Preschool scale (LSCIP): Structural validity in a large Norwegian community sample*

Appendiks B – Erfaringer fra danske og europæiske studier

Der er de seneste omkring 20 år gennemført flere større/nationale studier af kvalitet i dagtilbud i Danmark og i andre europæiske lande. Formålet med at undersøge studierne som led i dette forarbejde er at belyse tilgange, konkrete metoder, redskaber og erfaringer, der kan være relevante for en evt. kommende dansk undersøgelse af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.

I dette appendiks giver vi en overordnet præsentation af udvalgte studiers undersøgelsesfokus og dataindsamlingsmetode. De konkrete dataindsamlingsmetoder (observations- og testredskaber samt spørgeskemaer), der er anvendt i studierne, er beskrevet i kapitel 4.

Metode til afdækning af tidligere studier af børns trivsel, udvikling, læring og dannelse i dagtilbud

Vi har til brug for forarbejdet fremsøgt større centrale studier, der har haft fokus på at undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Søgningen taget afsæt i eksisterende viden i EVA og VIVE, herunder fra tidligere litteraturgennemgange, fx i forbindelse med udarbejdelse af håndbog i vurdering og udvælgelse af måleredskaber (EVA, 2021) og forarbejde til undersøgelsen af kvalitet i dagtilbud (EVA, 2022a, 2022b, 2022c, 2022d, 2022e, 2022f, 2022g; Mikkelsen et al., 2022; Nøhr og Lindeberg, 2022) samt inddragelse af udvalgte studier, som der er henvist til i gennemgået litteratur. Med henblik på at begrænse antallet af studier til forarbejdets tids- og ressourceramme er der anvendt følgende inklusionskriterier for valg af studier:

- Studier, der undersøger aspekter af trivsel, læring, udvikling og dannelse for børn i dagtilbud
- Studier gennemført i Europa
- Større studier, der minimum inkluderer et antal dagtilbud, der omtrentligt tilsvare det antal, der forventes at indgå i den nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud for børn i alderen 3-5 år.

(Ved første møde i videnskabelig referencegruppe inddrages gruppens viden om evt. centrale relevante metoder og redskaber, som er anvendt i yderligere større relevante studier).

Nedenstående tabel giver en oversigt over de inkluderede centrale studier. Tabellen viser, hvilket land studiet er gennemført i, studiets størrelse (antal dagtilbud/børn, der indgår i studiet), studiets

undersøgelsesfokus, for så vidt angår børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, samt hvilke dataindsamlingsmetoder der er anvendt til at indsamle data vedr. børns trivsel, læring, udvikling i dagtilbud. Nogen studier beskæftiger sig herudover også med fx kvalitet af læringsmiljø i de undersøgte dagtilbud. Dette er ikke beskrevet i dette notat.

Appendiks-tabel B.1

Overblik over centrale studier

Land	Studie	Undersøgelsesfokus, TLUD	Dataindsamlingsmetode, TLUD
DK	VIDA/HPA16 (Jensen m.fl., 2013)	A) Social kompetence B) Socioemotional kompetence C) Læringskompetence opdelt på områder, såsom sprog skriftligt og mundtligt, matematisk forståelse, naturforståelse etc. D) Læringsorientering og beredskab, herunder bl.a. børns motivation, koncentration, kreativitet samt læringsdisponering.	Der er udviklet et samlet målingsredskab i form af et spørgeskema til pædagoger. Spørgsmålene fordeler sig på fire hovedområder og er inspireret af andre undersøgelser/redskaber: A) The Child Social Behavioural Questionnaire (CSBQ). B) Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) C) Qualifications and Curriculum Authority (QCA) D) Læringsorientering og beredskab.
DK	Fart på sproget og Spell17 (Blesses m.fl., 2015.)	Børns sproglige udvikling	Materiale til sprogvurdering af børn i treårsalderen, inden skolestart og i børnehaveklassen. Udfyldes af pædagogisk personale.
DK	Fremtidens dagtilbud (Hanne Nielsen m.fl. 2017)	A) Børns socioemotionelle kompetencer B) Måling af 3-5-årige børns tidlige matematiske kompetencer C) Børns sproglige udvikling.	A) Social-Emotional Assessment/Evaluation Measure (SEAM): Udfyldes af pædagogisk personale. B) Tools for early Assessment in Math (TEAM): Udfyldes af pædagogisk personale. C) Sprogvurderingsmaterialet til 3-5-årige børn. Udfyldes af pædagogisk personale.
DK	LP-model (flere undersøgelser) (Nordahl & Qvortrup, 2012; Nordahl m.fl., 2012)	Børns læring, trivsel og sociale udvikling/samspil.	Spørgeskema til børn, spørgeskema til forældre og spørgeskema til pædagogisk personale.
Norge	Go Barn (Løkken m.fl., 2018)	Børnenes sociale og følelsesmæssige kompetence .	The Norwegian Lamer Social Competence in Preschool scale (LSCIP-skalaens) udfyldes af pædagogisk personale.
Norge	Kultur for Læring i barnehagen (Sunnevåg Nordahl, 2020)	Trivsel, venskaber med andre børn og relationer til voksne samt kendskab til tal, bogstaver og geometriske figurer.	Spørgeskemaer til børn, forældre og pædagogisk personale Redskaber, der anvendes i spørgeskemaer: -The Lamer Social Competence in Preschool (LSCIP) Scale

16 VIDA er en forkortelse for projektet ” Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud”. HPA er en forkortelse for projektet 'Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge - indsats og effekt'

17 Spell er en forkortelse for projektet ” Sprogtilgængelse via legebaseret læsning”

Land	Studie	Undersøgelsesfokus, TLUD	Dataindsamlingsmetode, TLUD
		Sociale og sproglige kompetencer, adfærd og relationer til voksne.	- Social Skills Improvement System (SSiS; Gresham & Elliott, 2016) Rating Scales - Børnespørgeskemaer udviklet af bl.a. Nordahl (2007). Parallelt til skema, der anvendes i studier vedr. LP-modellen. Spørgeskema til forældre: udviklet til skole af Nordahl og tilpasset aldersgruppen. Parallelt til skema, der anvendes i studier vedr. LP-modellen.
UK	Effective pre-school, primary and secondary education project (EPSE) (bl.a. Melhuis m.fl., 2017)	Læring trivsel og udvikling	Adaptive Social Behavior Inventory (ASBI) (Hogan et al., 1992). British Ability Scales (BAS) En undersøgelse af børns kognitive kompetencer blev gennemført af en forsker. En kontaktpædagog besvarede spørgsmål vedr. barnets socioemotionelle tilpasning.

Det fremgår af oversigten, at der i tidligere studier har været fokus på forskellige aspekter af børns trivsel, læring og udvikling, mens der ikke blandt de inkluderede studier er studier, der eksplicit angiver at undersøge dannelse i dagtilbud. Der kan imidlertid være enkelte fokusområder/items i de anvendte dataindsamlingsredskaber, der adresserer temaer af relevans for dannelse, eksempelvis spørgsmål vedr. børnenes medbestemmelse i dagtilbud, der vedrører dimensioner af demokratisk dannelse.

Oversigten viser ligeledes, at der i nogen studier er anvendt allerede standardiserede redskaber, mens der i forbindelse med andre studier er udviklet spørgeskemaer til dataindsamlingen og/eller foretaget en tilpasning af eksisterende redskaber.

For nogen af de større studier gælder, at de redskaber, der anvendes til dataindsamling, ikke foreligger i en dansk oversættelse. Da oversættelse og validering af oversatte redskaber er tids- og ressourcekrævende, vurderes disse redskaber ikke umiddelbart relevante ift. en evt. undersøgelse af børns trivsel, udvikling, læring og dannelse i danske dagtilbud. Vi har derfor i relation til forarbejdet valgt udelukkende at præsentere redskaber/spørgeskemaer/metoder fra tidligere større studier, der foreligger i en dansk version i notatets kapitel 5 samt appendiks C- E. Derved afgrænser vi os til at inddrage test- og observationsredskaber samt spørgeskemaer fra følgende studier:

- VIDA
- Go Barn
- LP
- Kultur for læring.

Spørgeskemaer, test- og observationsredskaber fra disse fire studier beskrives i kapitel 5 samt i appendiks C-E, hvor vi præsenterer udvalgte mulige kvantitative metoder.

Nogle af de redskaber, der er anvendt i de større studier, indgår også i EVA's måleredskabshåndbog (EVA, 2021). Det drejer sig om redskaberne SEAM og redskaber til sprogvurderinger. Disse redskaber beskrives i appendiks C-E, hvor også spørgeskemaer til børn og forældre behandles. Mere detaljerede beskrivelser findes i appendiks E.

Appendiks C – Udvalgte spørgeskemaer til børn

I dette appendiks giver vi en kort beskrivelse af udvalgte spørgeskemaer til børn. Disse fremgår af tabel 6.4. I boksen fremgår det, hvordan spørgeskemaerne er udvalgt.

Metode til afdækning af spørgeskemaer til børn

Spørgeskemaredskaberne er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- At redskabet afdækker dimensioner af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud
- At redskabet er målrettet børn i daginstitutioner
- At det kan anvendes i Danmark, herunder at redskabet er oversat til dansk.

Og at redskabet:

- Indgår i EVA's håndbog *Måleredskaber i dagtilbud* (EVA, 2021)
- Og/eller indgår i de fire centrale nationale og europæiske studier (se appendiks B)
- Og/eller er udpeget af nøglepersoner hos hhv. EVA og VIVE med særlig ekspertise inden for indsamling af børneperspektiver
- Og/eller er fundet via hjemmesider for centrale aktører indenfor for børns perspektiver, herunder DCUM, Børnerådet og Børns Vilkår.

Der er ikke foretaget en udtømmende afdækning af spørgeskemaer. Der kan derfor findes andre redskaber til gennemførelse af spørgeskemaundersøgelser, som ikke er medtaget her. Beskrivelserne bygger på indsamlet information om redskaberne fra artikler, hjemmesider og udviklere. Beskrivelserne bygger i denne fase af forarbejdet ikke i alle tilfælde på gennemgang af samtlige spørgsmål i de forskellige redskaber. Der er heller ikke foretaget en dybdegående gennemgang af dokumenter om datakvalitet mv.

Appendiks-tabel C.1 Udvalgte spørgeskemaer til børn

Redskab	Respondent	Fokus	Tidligere anvendelse/Datakvalitet
Virtuelt spørgeskema, Børns vilkår	Børn	Skældud, trivsel og fællesskaber	Anvendt i Danmark, herunder 624 børnehavebørn. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Spørge Børge, Hjer- nen&Hjertet	Børn	Trivsel, relationer og delta- gelse	Anvendt i norsk undersøgelse. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Dagtilbudstermometret, DCUM	Børn	Psykisk, fysisk og æstetisk børnemiljø.	Anvendt i større undersøgelser. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der ikke er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
Spørgeskema. LP	Børn	Læring, trivsel og sociale samspil	Anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.
Spørgeskema, Kultur for læring	Børn	Læring, trivsel og sociale samspil.	Anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet.

Børns Vilkår, virtuelt talende spørgeskema

Børns Vilkårs har udviklet en digital platform, der kan anvendes til at gennemføre spørgeskemaundersøgelser i et børnevenligt digitalt univers, hvor børnene svarer på spørgsmål ved brug af en computer eller tablet. Alle spørgsmål og svarmuligheder bliver læst op, og børnene svarer ved at trykke på et billede, der passer til deres svar. Spørgsmål og svarmuligheder i spørgeskemaet er udviklet med henblik på børnenes alder, og spørgeskemaet er pilottestet blandt børn i dagtilbud.

Fokus

Redskabet er en digital platform, hvor spørgerammen kan skiftes, alt efter hvilket tema der ønskes fokus på. Børns Vilkår udvikler med andre ord den konkrete spørgeramme til hver undersøgelse. I en tidligere undersøgelse har Børns Vilkår undersøgt temaet skældud i børnehaven, og det fremgår af rapporten, at børns trivsel og fællesskaber i børnehaven også belyses under dette tema.

Datakvalitet

Børns Vilkår har gennemført en række større spørgeskemaundersøgelser blandt børn i dagtilbud med relevans for børns trivsel, udvikling, læring og dannelse i dagtilbud. Vi har på nuværende tidspunkt ikke indsamlet dokumentation for undersøgelsesernes pålidelighed og gyldighed og ved derfor ikke, om sådan dokumentation findes.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Barnet udfylder selv det virtuelle spørgeskema med tilstedeværelse og evt. støtte fra pædagogisk personale.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Det tager ca. 10-15 minutter pr. barn at udfylde

It-understøttelse: Redskabet er et it-redskab.

Licensforhold og anvendelse: Børns Vilkår ejer redskabet. Mulighed for at anvende redskabet skal afklares i dialog med Børns Vilkår.

Spørge Børge, Hjernen og Hjertet

Rambøll udbyder som en del af deres platform Hjernen & Hjertet et talende og interaktivt spørgeskema, som er målrettet de ældste børn i dagtilbuddet (4-6-årige). Spørgeskemaet er en oversættelse og udbygning af et spørgeskema udviklet til brug i en trivselsundersøgelse blandt børn i Oslo Kommune som en del af en større trivselsundersøgelse blandt børn i dagtilbud og indskoling og er pilottestet i fem dagtilbud. Formålet med redskabet er at vurdere børns trivsel, ved at børnene selv besvarer spørgsmål om deres egen daglige situation i dagtilbuddet.

Spørgeskemaet er i versionen fra Hjernen og Hjertet opbygget med en animeret hund, Spørge Børge, som guider barnet igennem spørgsmålene. Han stiller først barnet 3 øvelsesspørgsmål og herefter 13 spørgsmål omhandlende trivsel, venskab og leg, medbestemmelse samt omsorg og støtte fra de voksne. Redskabet er i gang med at blive udbygget med 3 spørgsmål, så børns legemuligheder i højere grad belyses.

Svarkategorierne er på en trepunktsskala med kategorierne ”Ja”, ”Nogle gange”, ”Nej”. Derudover er det muligt at benytte kategorien ”Ved ikke/vil ikke svare”.

Barnet kan enten udfylde spørgsmålene selv med mulighed for hjælp fra en voksen i nærheden, eller en fagperson kan sidde sammen med barnet og støtte efter behov.

Fokus

Spørgeskemaet til børn i børnehaver er opbygget med fire temaer:

1. Overordnet trivsel
2. Relationen barn-barn
3. Deltagelse
4. Relationen voksen-barn.

Datakvalitet

Redskabet er i sin oprindelige norske version anvendt til en kommunal undersøgelse i Oslo. Der er i forbindelse med pilotundersøgelse af redskabet i Norge gennemført nogle undersøgelser af redskabets kvalitet og derudover statistiske test. Materialet er endnu ikke gennemgået, ligesom vi for nuværende ikke har vurderet, hvilke justeringer der evt. er foretaget i forhold til det oprindelige redskab fra Norge, og i hvilken grad der i den forbindelse er lavet undersøgelser af kvaliteten.¹⁸

Praktisk anvendelighed

Respondent: Barnet udfylder selv det virtuelle spørgeskema med tilstedeværelse og evt. støtte fra pædagogisk personale.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Det anslås, at det ca. vil tage barnet 10-12 minutter at besvare spørgeskemaet.

It-understøttelse: Redskabet findes kun i en it-understøttet version.

Licensforhold og anvendelse: Rambøll ejer redskabet Spørge Børge, som er en del af den digitale platform "Hjernen og Hjertet". Mulighed for at anvende redskabet i en nationalundersøgelse skal afklares i dialog med Rambøll.

Dagtilbudstermometeret, DCUM

Dagtilbudstermometeret er et danskudviklet redskab til at undersøge det pædagogiske læringsmiljø i børnehaver ud fra børnenes perspektiver. Redskabet er udviklet af Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) i 2021 og er en videreudvikling af en tidligere version.

Dagtilbudstermometeret er udviklet med det formål at styrke inddragelsen af børnenes perspektiver i arbejdet med at fremme sunde pædagogiske læringsmiljøer.¹⁹ Redskabet er udviklet til personalet i danske dagtilbud som et pædagogisk værktøj, der kan give dem indblik i 4-6-åriges børns perspektiv på og oplevelse af deres børnemiljø i dagtilbuddet. Redskabet består af et talende spørgeskema.

Spørgeskemaet besvares af barnet selv via en iPad. Det enkelte barn besvarer spørgsmålene ud fra en firetrinsskala, hvor barnet kan vælge mellem fire aber, som besvarer spørgsmålet med hhv. "Ja", "Nogle gange", "Nej" og "Ved ikke". Aben læser kategorierne højt med et toneleje og kropssprog, som afspejler svaret, fx nikker ved ja og ryster på hovedet ved nej.

¹⁸ Leverandøren har sendt nogle dokumentation, som indikerer, at der er lavet analyser af redskabets kvalitet. Det vil blive gennemgået og belyst, såfremt redskabet er relevant i det videre forarbejde.

¹⁹ I redskabet bruges betegnelsen børnemiljø i stedet for det pædagogiske læringsmiljø.

Resultaterne fra spørgeskemaet sammenfattes i forskellige rapporttyper, der er målrettet dagtilbuddene og kommunen. I en overblikrapport præsenteres resultaterne i søjlediagrammer for hvert enkelt spørgsmål med procent og antal. Der genereres ikke figurer for et spørgsmål, hvis der er under tre børn, som har svaret på spørgsmålet. I en detaljeret rapport præsenteres resultaterne i søjlediagrammer for hvert spørgsmål med procent og antal fordelt på køn og alder. Derudover indeholder rapporterne også inspiration til, hvordan man kan arbejde videre med resultaterne, herunder eksempelvis brug af et skema til handleplan samt inddragelse af børnenes perspektiv i vurderingen af resultaterne.

Fokus

Redskabet giver indsigt i børns perspektiver på børnemiljøet inden for tre dimensioner:

- Det psykiske børnemiljø
- Det fysiske børnemiljø
- Det æstetiske børnemiljø.

Spørgeskemaet er elektronisk, og børnene får automatisk læst spørgsmålene højt af en talende "super-abe", som leder børnene igennem 20 spørgsmål om blandt andet leg, børnefællesskaber, skældud, medbestemmelse og pladsforhold.

Datakvalitet

Redskabet er udviklet som et pædagogiske redskab i Danmark og er ikke udviklet med henblik på forskning. Redskabet anvendes i nogle kommuner som en del af det kommunale tilsyns- og udviklingsarbejde. Redskabet har tidligere været vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, og her fremgår det, at redskabet som måleredskab ikke er gennemsigtigt, og at der *ikke* er dokumentation for dets pålidelighed og gyldighed.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet er et selvrapporteringsredskab, som besvares af børnene.

It-understøttelse: Redskabet er et it-redskab.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Der kræves adgang til tablet/pc og høretelefoner samt et uforstyrret sted, hvor barnet kan svare på spørgsmålene alene. Personalet skal dog gerne være i nærheden, så barnet kan få teknisk assistance eller hjælp, hvis spørgsmålene er svære at forstå. Udviklerne anbefaler, at man bruger lidt tid på at introducere børnene til super-aben, før man går i gang med at bruge redskabet. Redskabet kan også bruges i hjemmet. Det tager ca. 25 minutter for et barn at besvare spørgeskemaet.

Licensforhold og anvendelse: Redskabet er frit tilgængeligt via Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM).

Børnespørgeskema som led i evaluering af arbejdet med LP- model

LP-modellen er en analysemodel, som kan anvendes af pædagogisk personale for at finde frem til hensigtsmæssige pædagogiske tiltag (Nordahl m.fl., 2012). Modellen anvendes i Norge og i Danmark. Til brug for en evaluering af arbejdet med modellen er der bl.a. gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt børn. Spørgeskemaet besvares digitalt af femårige børn, og spørgsmålene i spørgeskemaet vedrører børnenes egen situation i børnehaven. Redskabet har været anvendt i tidligere forsknings- og udviklingsarbejde (Nordahl m.fl., 2012).

Spørgeskemaet er elektronisk, og spørgsmålene er formuleret som en kombination af tekst og animation og læses op, når barnet peger på animationen. Det består af 20 spørgsmål om børns oplevelse af børnemiljøet.

Det enkelte barn besvarer spørgsmålene ud fra en tretrinsskala, hvor barnet kan vælge mellem tre smileyer, som besvarer spørgsmålet med hhv. "Glad", "Neutral" og "Sur/trist". Børnene klikker på det svar, som de synes passer på dem selv (Nordahl m.fl., 2012).

Fokus

Spørgeskemaet består af 20 spørgsmål, der giver indblik i og viden om børnenes oplevelse og perspektiv på børnemiljøet inden for forskellige dimensioner:

- Barnets egen trivsel
- Barnets venskab med andre børn
- Barnets relation til personalet
- Barnets svar på, hvorvidt forskellige typer af aktiviteter finder sted i børnehaven (tur, samtale om dyr, tal, tegning/maling m.m.).

Datakvalitet

Redskabet er tidligere anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. pålidelighed og gyldighed som led i forarbejdet. Men af selve studiet fremgår det, at der er gennemført faktoranalyser af det kvantitative materiale, herunder faktoranalyser med henblik på at sikre begrebsvaliditet. Begrebsvaliditeten vurderes tilfredsstillende af forfatterne (Nordahl m.fl., 2012).

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet er et selvrapporteringsredskab, som besvares af børnene.

It-understøttelse: Redskabet er et it-understøttet.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Der kræves adgang til tablet/pc og høretelefoner samt et uforstyrret sted, hvor barnet kan svare på spørgsmålene alene. Det kan fx være en stille krog eller et andet sted uden for meget larm og aktivitet, men det behøver ikke at være i et aflukket rum eller kontor.

Licensforhold og anvendelse: Mulighed for at anvende redskabet skal afklares i dialog med udviklerne.

Børnespørgeskema som led i evaluering af arbejdet med Kultur for læring i barnehagen

Kultur for læring (KLF) er et forsknings- og udviklingsarbejde, som er gennemført i 22 norske kommuner (Sunnevåg & Nordahl, 2022). Til brug for en evaluering af arbejdet er der bl.a. gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 4-5-årige børn i kommunernes dagtilbud.

Skemaet bygger på tidligere afprøvede spørgeskemaer, og for så vidt angår spørgsmål vedr. nedenstående temaer, er der overlap til spørgsmål i børnespørgeskemaet, der blev anvendt som led i evaluering af arbejdet med LP-modellen beskrevet ovenfor.

Fokus

Spørgeskemaet består af i alt 27 spørgsmål, der belyser:

- Barnets egen trivsel
- Barnets venskab med andre børn
- Barnets relation til personalet
- Barnets svar på hvorvidt forskellige typer af aktiviteter finder sted i børnehaven (tur, samtale om dyr, tal, tegning/maling m.m.)

Børnespørgeskemaet til evaluering af KLF indeholder endvidere spørgsmål vedr. børns kendskab til tal, bogstaver, ord og geometriske figurer (Sunnevåg & Nordahl, 2022).

Spørgeskemaet er elektronisk, og spørgsmålene er formuleret som en kombination af tekst og animation og læses op, når barnet peger på animationen. Det enkelte barn besvarer spørgsmålene ud fra en firetrinsskala, hvor barnet kan vælge mellem fire smileyer, som besvarer spørgsmålet med hhv. 4 = "Veldig blid", 3 = "Litt blid", 2 = "Litt sur", 1 =, "Veldig sur". Børnene klikker på det svar, som de synes passer på dem selv (Sunnevåg & Nordahl, 2022).

Datakvalitet

Redskabet er tidligere anvendt i flere undersøgelser. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. pålidelighed og gyldighed i forbindelse med dette forarbejde. Men af selve studiet fremgår det, at der er gennemført reliabilitetsanalyser med målemetoden Cronbachs Alpha. Det konkluderes i undersøgelsen, at der findes 'noget lave reliabilitetskoefficienter', hvilket der må tages højde for i tolkningen af analyserne (Sunnevåg & Nordahl, 2022).

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet er et selvrapporteringsredskab, som besvares af børnene.

It-understøttelse: Redskabet er et it-redskab.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Det fremgår ikke, hvor lang tid det tager for børn at besvare, men de skal i alt svare på 27 spørgsmål i spørgeskemaet. Der kræves adgang til tablet/pc og høretelefoner samt et uforstyrret sted, hvor barnet kan svare på spørgsmålene alene. Det kan fx være en stille krog eller et andet sted uden for meget larm og aktivitet, men det behøver ikke at være i et af-lukket rum eller kontor.

Licensforhold og anvendelse: Mulighed for at anvende en evt. it-understøttelse skal afklares i dialog med udviklerne.

Appendiks D – Spørgeskema til forældre

I dette kapitel belyser vi udvalgte spørgeskemaer til forældre. I alt indgår to eksempler på redskaber, som beskrives samlet, da der er meget få variationer i de to skemaer.

Metode til afdækning af spørgeskema til forældre

Spørgeskemaerne er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- At redskabet afdækker dimensioner af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud
- At redskabet er målrettet børn i daginstitutioner i alderen 0-5 eller 3-5 år
- At redskabet giver en samlet score for trivsel, læring, udvikling og dannelse på børneniveau, der gør det muligt at aggregere data
- At det kan anvendes i Danmark, herunder at redskabet er oversat til dansk
- At redskabet indgår i de fire centrale nationale og europæiske studier (se appendiks B).

Der er ikke foretaget en udtømmende afdækning af spørgerammer til forældre. Der kan derfor findes andre redskaber, som ikke er medtaget her. Beskrivelserne bygger på indsamlet information om redskaberne fra artikler, hjemmesider og udviklere. Beskrivelserne bygger i denne fase af forarbejdet ikke på konkret adgang og gennemgang af de forskellige redskaber.

Forældrespørgeskema som led i evaluering af arbejdet med LP-modellen og evaluering af arbejdet med Kultur for læring i barnehagen

I de to projekter vedr. LP-modellen og Kultur for læring i barnehagen, der er beskrevet i appendiks C ovenfor om spørgeskemaer til børn, er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre med anvendelse af det samme spørgeskema i de to undersøgelser (Nordahl m.fl., 2012; Sunnevåg m.fl., 2020).

Fokus

Spørgeskemaet består af 22 spørgsmål, der giver indblik i forældres oplevelse af:

- Tilfredshed, information og dialog
- Udflugter og kultur.

Svarværdierne går fra ”Aldrig/sjældent”, ”Af og til”, ”Ofte” og ”Meget ofte”.

Enkelte spørgsmål vedrører forældres vurdering af barnets trivsel i dagtilbuddet og deres medbestemmelse. Fx ”Børnene vælger selv, hvad de vil beskæftige sig med” og ”Vores barn er glad for at være i institutionen”.

VIVE og EVA vurderer på den baggrund, at enkelte spørgsmål fra spørgeskemaet vil kunne bidrage til at afdække enkelte dimensioner af trivsel og dannelse (i forståelsen medindflydelse), som disse begreber fremstår i Den styrkede pædagogiske læreplan. Redskabet vurderes ikke umiddelbart at kunne anvendes til at afdække udvikling & læring, som disse begreber fremstår i Den styrkede pædagogiske læreplan.

Datakvalitet og tidligere anvendelse

Redskabet er tidligere anvendt i flere undersøgelser. VIVE og EVA har endnu ikke indsamlet dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. pålidelighed og gyldighed i forbindelse med dette forarbejde. Men af selve studiet fremgår det, at der er gennemført faktoranalyser af det kvantitative materiale, herunder faktoranalyser med henblik på at sikre begrebsvaliditet. Begrebsvaliditeten vurderes tilfredsstillende af forfatterne (Nordahl m.fl., 2012).

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet er et selvrapporteringsredskab, som besvares af forældre.

Licensforhold og anvendelse: Mulighed for at anvende redskabet skal afklares i dialog med udviklerne.

Appendiks E – Udvalgte redskaber til observation og test

I dette kapitel giver vi en kort beskrivelse af udvalgte redskaber til observation og test af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud. Tabellen nedenfor viser, hvilke redskab der indgår. Det fremgår i boksen, hvordan redskaberne er udvalgt.

Metode til afdækning af observations- og testredskaberne

Observations- eller testredskaberne er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- At redskabet afdækker dimensioner af børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud
- At redskabet er målrettet børn i daginstitutioner i alderen 0-5 eller 3-5 år
- At redskabet giver en samlet score for trivsel, læring, udvikling og dannelse på børneniveau, der gør det muligt at aggregere data
- At det kan anvendes i Danmark, herunder at redskabet er oversat til dansk

Redskabet skal desuden indgå i en eller flere af tre kilder:

- Indgå i EVA's håndbog *Måleredskaber i dagtilbud* (EVA, 2021) og være blevet vurderet til at være et redskab, som har høj grad eller nogen grad af dokumentation for sin reliabilitet og validitet
- Indgå i de fire centrale nationale og europæiske studier (se appendiks B)
- Indgå på opfordring fra den videnskabelige referencegruppe

Der er inkluderet mange kendte og mindre kendte redskaber i forarbejdet. Der er ikke foretaget en udtømmende afdækning af observation- og testredskaber. Der kan derfor findes andre redskaber, som ikke er medtaget her. Eksempelvis er validerede redskaber som TEAM og ASQ ikke medtaget, fordi de ikke falder inden for kriterierne: De er ikke en del af måleredskabshåndbogen eller de fire centrale studier. ASQ redskaber kan anvendes af bl.a. sundhedspersonale, der har brug for at følge børns udvikling tættere, fx i forbindelse med tidlig fødsel. I forbindelse med udarbejdelsen af måleredskabshåndboken blev de to redskaber ikke inkluderet, da det på det tidspunkt var vurderingen, at redskaberne som udgangspunkt ikke var målrettet anvendelse af pædagogiske ledere og personale i almene dagtilbud.

Beskrivelserne af redskaberne bygger på indsamlet information om redskaberne fra artikler, hjemmesider og udviklere. Beskrivelserne bygger i denne fase af forarbejdet ikke på konkret adgang og gennemgang af de forskellige redskaber.

Appendiks-tabel E.1

Udvalgte observations- og testredskaber til brug i dagtilbud

Redskab	Respondent	Fokus	Tidligere anvendelse/Datakvalitet
Observationsredskab			
Alle Med	Personale	Generel udvikling	Redskabet er så vidt vides ikke anvendt i større undersøgelser. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabs-håndbog, hvor det fremgår, at der i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
SEAM	Personale/Forældre	Socioemotionel	Anvendt i større danske studier – standardiseret og normeret. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabshåndbog, hvor det fremgår, at der i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.
VIDA (inspireret af SDQ, CSBO, QCA, læringsorientering og beredskab)	Personale	Socioemotionelle kompetencer og kognitive kapaciteter	Udviklet til det danske HPA-projekt. ²⁰ EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet. Af studierne fremgår det, at der er gennemført nogle relevante analyser for at dokumentere kvalitet af redskabet, bl.a. Rasch-analyser.
Lamer	Personale	Socioemotionelle kompetencer	Anvendt i større norske undersøgelser. Vurderet tilstrækkelig høj kvalitet til brug i videnskabelige studier. EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet systematisk dokumentation for datakvalitet som led i forarbejdet
Testredskaber			
MIO	Personale	Matematik	Ikke anvendt i undersøgelser. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabs-håndbog, hvor det fremgår, at der er i høj grad dokumentation for kvaliteten af redskabet.
Sprogvurdering 3-6	Personale/Forældre	Sprog	Anvendt i flere danske studier. Redskabet er tidligere vurderet i EVA's måleredskabs-håndbog, hvor det fremgår, at der i nogen grad er dokumentation for kvaliteten af redskabet.

ALLE MED

ALLE MED er udviklet i Norge i 2006. Redskabet blev herefter revideret i 2015 og udkom på dansk samme år. Baggrunden for udviklingen af redskabet var et ønske om at lave et redskab, som dagtilbud kunne bruge som en systematisk forberedelse til forældresamtaler om barnets generelle udvikling. Desuden var det et ønske at gøre det muligt at etablere et fælles sprog som udgangspunkt for bedre samarbejde på tværs af dagtilbud og mellem dagtilbud og skole. Redskabet er udviklet på baggrund af praksis i dagtilbud samt relevant teori og forskning.

20 HPA er en forkortelse for projektet Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge - indsats og effekt.

Formålet med ALLE MED er at give et samlet overblik over det enkelte barns generelle udvikling inden for forskellige udviklingsområder.

Redskabet består af et vejledningshæfte og et observationsskema i form af et cirkelskema, som det pædagogiske personale udfylder på baggrund af observationer af barnet. Cirkelskemaet er inddelt i seks måleområder:

- Sprog
- Leg
- Trivsel
- Hverdagsaktiviteter
- Sansning/motorik
- Socioemotionel udvikling.

Inden for hvert af de seks måleområder er der tre udsagn om barnets generelle udvikling fordelt på fem aldersgrupper i aldersspændet 1-6 år. For hvert udsagn skal det pædagogiske personale besvare udsagnene med enten "Kan ikke/gør ikke", "Kan delvist/gør delvist" eller "Kan/gør" ved at farvelægge udsagnets felt med hhv. ingen farve, skravering eller fuldstændig farvelægning. Man bruger en ny farve for hver observationsperiode.

Resultaterne formidles visuelt i cirklen, der viser barnets aktuelle udvikling i forhold til aldersforventningen.

Redskabet indeholder også systematisk formidling af viden om måleområderne samt korte og overordnede forslag til indsatser og aktiviteter.

Fokus

Redskabet er opdelt i seks måleområder: sprog, leg, trivsel, hverdagsaktiviteter, sansning/motorik og socioemotionel udvikling. Dermed afdækkes dimensioner inden for kropslig, sproglig, kognitiv og socioemotionel udvikling. Redskabet vil derfor primært kunne bidrage til at afdække dimensioner af både trivsel og læring/udvikling.

Datakvalitet

Redskabet er så vidt vides ikke anvendt i større danske eller europæiske studier. Redskabet er tidligere beskrevet og vurderet i EVA's måleredskabshåndbog. Her fremgår det, at redskabet er vurderet gennemsigtigt, og at der i nogen grad er dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. dets pålidelighed og gyldighed.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet anvendes af pædagogisk personale i dagtilbud og kræver ikke forældrebesvarelser.

It-understøttelse: Redskabet findes både i en trykt og i en it-understøttet version.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering. Det pædagogiske personale udfylder løbende skemaet i løbet af eksempelvis en tougers observationsperiode, hvor man observerer barnet i typiske aktiviteter samt i dets relationer. Det fremgår ikke af vejledningen, hvor lang tid det tager at anvende redskabet.²¹

Licensforhold og anvendelse: Redskabet er omfattet af ophavsret og forhandles af Alinea (tidligere Special-pædagogisk Forlag). INFOBA har udviklet en it-understøttet version af redskabet. Vær opmærksom på, at der kan være ændringer i redskabets opbygning mv. i forhold til den trykte version. I beskrivelsen og vurderingen af redskabets kvalitet er det alene den trykte version, som er undersøgt.

SEAM

SEAM er oprindeligt udviklet i 2007 i en pilotversion af en forskningsgruppe i USA. Redskabet er sidenhen afprøvet og revideret og blev udgivet i forlagsregi i 2014. Den danske version er udgivet i 2017.

Redskabet bygger på viden om socioemotionel udvikling hos børn og har et ressourcefokuseret udgangspunkt. Formålet med SEAM er at iagttage børns socioemotionelle og adfærdsmæssige udvikling med henblik på tidlig identifikation af vanskeligheder inden for området. Derudover skal redskabet bidrage til at forebygge problemer ved at skabe gode relationer til forældre og styrke samspillet mellem det pædagogiske personale og barnet i barnets første leveår.

Redskabet består af spørgeskemaer samt en vejledning. Redskabet omfatter skemaer til aldersgrupperne 2-17 måneder, 18-35 måneder og tre år til skolestart. Et skema udfyldes af barnets pædagog (SEAM Pædagog), mens et andet udfyldes af dets forældre (SEAM Forældre). Skemaerne indeholder de samme udsagn, men pædagogskemaerne er udstyret med aldersanvisninger for, hvornår den pågældende adfærd forventes at optræde. Redskabet omfatter derudover et familie-skema (SEAM Familieprofil), som forældrene kan udfylde om deres egen rolle i forhold til barnets udvikling.

Redskabet måler barnets socioemotionelle og adfærdsmæssige udvikling og trivsel inden for 10 adfærdsdomæner, der tilsammen dækker to overordnede dimensioner: Empati samt Selvregulering og samarbejde.

---

21 Vi forventer at kunne belyse det i næste fase af forarbejdet, såfremt redskabet udvælges.

Hvert adfærdsdomæne består af en række udsagn. Udsagnene bygger på forventninger om, hvilke kompetencer barnet er i gang med at udvikle inden for det pågældende aldersinterval. Det vurderes, om hvert udsagn er sandt, delvis sandt, sjældent sandt eller ikke sandt for barnet. Derudover er det muligt at markere, om udsagnet bør være et fokusområde eller et bekymringsområde, der skal være i fokus efterfølgende.

Resultaterne samles herefter i et opsummeringsskema. I den danske udgave af redskabet kan udsagnene efterfølgende omregnes til scorer for hvert enkelt adfærdsdomæne, og der kan herefter udregnes en totalscore. Det danske pædagogiskema til vurdering af barnet er standardiseret og normeret på baggrund af 9.827 danske børn. De danske normer udtrykker udelukkende den procentmæssige placering i forhold til den aldersvarende normgruppe.

Fokus

Redskabet er anvendt i et større dansk studie i 2017 og kan anvendes til børn i alle former for dagtilbud i alderen 0-5,5 år (skolestart).

Redskabet måler ti adfærdsdomæner inden for to overordnede dimensioner:

1. Empati
2. Selvregulering og samarbejde.

Adfærdsdomæner:

- Barnet bidrager aktivt til positive relationer.
- Barnet udtrykker flere forskellige følelser.
- Barnet kan regulere sine følelsesmæssige udtryk.
- Barnet reagerer empatisk i forhold til andre.
- Barnet indgår i og engagerer sig i aktivitet med andre.
- Barnet viser selvstændighed.
- Barnet har en positiv selvopfattelse.
- Barnet fokuserer sin opmærksomhed og regulerer sit aktivitetsniveau.
- Barnet samarbejder omkring daglige rutiner og krav.
- Barnet viser en række adaptive færdigheder.

Redskabet måler således dimensioner inden for følelses- og selvregulering, relationsdannelse samt leg og udforskning. Redskabet vil derfor kunne bidrage til at afdække dimensioner af både trivsel, læring og udvikling, mens redskabet ikke umiddelbart afdækker dannelse.

Datakvalitet

Redskabet er anvendt i større danske studier, og redskabet er standardiseret og normeret på baggrund af 9.827 danske børn (Sjoe et al., 2019). Redskabet er tidligere beskrevet og vurderet i EVA's måleredskabshåndbog. Her fremgår det, at redskabet er vurderet gennemsigtigt, og at der i nogen grad er dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. dets pålidelighed og gyldighed.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet anvendes af pædagogisk personale i dagtilbud og kan suppleres med en forældredel. Forældreskema kan ifølge redskabets vejledning med fordel gennemføres med hjælp fra personalet.

It-understøttelse: Redskabet er så vidt vides endnu ikke it-understøttet.²²

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering, men forudsætter, at det pædagogiske personale læser vejledningen og sætter sig ind i brugen af redskabet. Udvikleren oplyser, at det kan kræve en faglig hjælp til anvendelse og fortolkning af resultaterne (normerne).

Redskabet angiver ikke et forventet tidsforbrug til gennemførelse, men andre studier oplyser, at det tager ti minutter for det pædagogiske personale at udfylde skemaet til vurdering af barnet, når de er fortrolige med redskabet.

Licensforhold og anvendelse: Redskabet er omfattet af ophavsret og forhandles af Hogrefe Psykologisk Forlag.

---

22 Vi forventer at kunne belyse det i næste fase af forarbejdet, såfremt redskabet udvælges.

SDQ - Strength and Difficulties Questionnaire

Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ) er udviklet i 1997 af den engelske børnepsykiater Robert Goodman. På dansk oversat til 'Spørgeskema om styrker og vanskeligheder'. SDQ er et spørgeskema, der belyser børns og unges psykiske trivsel og funktion i dagligdagen. SDQ er tilgængeligt på mere end 70 sprog og består af 25 item. Samlet dækkes aldersintervallet 2-17 år. Valideringen er dog bedst > 4 år. SDQ findes i udgaver til henholdsvis forældre og lærere/pædagoger tilpasset efter alderstrin og i en udgave til selvbesvarelse fra 11-års-alderen. Der fokuseres på ressourcer og på eventuelle tegn på vanskeligheder. SDQ kan både bruges som hjælp til elementær udredning og til at følge op på indsatser. Det kan på gruppeniveau anvendes til evaluering af indsatser og til forskning ([SDQ – Informativt website om SDQ](#)).

Barnets eller den unges styrker, vanskeligheder og generelle trivsel måles gennem en række udsagn fordelt på fem dimensioner, hvoraf fire dimensioner repræsenterer vanskeligheder og én dimension repræsenterer styrker. De fem dimensioner er:

- Hyperaktivitet/uopmærksomhed
- Emotionelle problemer
- Adfærdsproblemer
- Problemer i forhold til jævnaldrende
- Sociale styrker.

For hver af de fem dimensioner tildeles barnet eller den unge en score, der indikerer, hvorvidt barnet eller den unge på de enkelte dimensioner afviger fra normalområdet, befinder sig på kanten af normalområdet eller falder inden for normalområdet. Derudover får barnet eller den unge en samlet score, der giver et billede af barnets eller den unges forekomst af mistrivsel. I tillæg hertil indeholder skemaet et mindre modul, der afdækker graden af belastning på barnet eller den unge i hverdagsituationer og i relationer (Socialstyrelsens Vidensportal, tilgået 30. oktober 2023).

Fokus

SDQ er udviklet som et kort spørgeskema, der kan give et indtryk af karakteren og omfanget af eventuelle psykosociale vanskeligheder hos børn og unge. Det fremgår af den danske hjemmeside for SDQ, at selvom SDQ indeholder en del positivt formulerede spørgsmål, er det mindre egnet til at differentiere inden for normalområdet. Redskabets styrke er derimod at kunne indkredse eventuelle vanskeligheder ([SDQ sammenlignet med andre spørgeskemaer – SDQ](#)). Det fremgår af Socialstyrelsens Vidensportal, at redskabet kan anvendes i sammenhænge, hvor der arbejdes med udsatte børn og unge i alderen 2-17 år. Det kan bruges både som redskab til adfærdsscreening og til evaluering af indsatser (Socialstyrelsens Vidensportal, tilgået 30. oktober 2023).

Der kan være dimensioner af læring & udvikling og trivsel, som disse begreber fremstår i Den Styrkede Pædagogiske Læreplan, som item i redskabet kan bidrage til at afdække, mens redskabet

ikke umiddelbart vurderes at afdække dannelse, som disse begreber fremstår i Den Styrkede Pædagogiske læreplan.

Datakvalitet

SDQ er et internationalt anvendt redskab. Der er gennemført en række større undersøgelser af den danske version af SDQs egenskaber. VIVE og EVA har endnu ikke indsamlet dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. pålidelighed og gyldighed i forbindelse med dette forarbejde. Medlemmer af ekspertgruppen peger på, at redskabet er valideret og har gode egenskaber.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet kan anvendes af forskellige respondentgrupper, fx pædagogisk personale i dagtilbud og forældre.

It-understøttelse: Konsulentfirmaer og forskningsinstitutioner har udviklet elektronisk indhentning af SDQ-besvarelser i forbindelse med evalueringer og projekter. Udvikling og anvendelse af sådanne løsninger må kun ske efter aftale med copyright-indehaver. ([Adgang til SDQ – SDQ](#))

Licensforhold og anvendelse: SDQ er underlagt copyright. Der må ikke ændres i skemaernes ordlyd eller opstilling. Spørgsmålene må ikke indarbejdes i andre skemaer, uden at det er aftalt med copyright-indehaver. ([Adgang til SDQ – SDQ](#))

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering. Der vil imidlertid være behov for udarbejdelse af en skriftlig introduktion af opgaven til respondenter (forældre og/eller det pædagogiske personale) samt besvarelse af henvendelser med evt. tvivlsspørgsmål. Der er udviklet et e-kursus i læsning af SDQ-besvarelser, der kan findes under "Basal udredning"). ([Adgang til SDQ – SDQ](#))

Det er gratis at bruge SDQ på papir. Tidligere var der en mindre licens for at bruge SDQ elektronisk. Via en donation har TrygFonden imidlertid muliggjort, at SDQ kan bruges elektronisk til ikke-kommercielle forhold, uden at der skal betales licens. Det forudsætter dog, at man enten har adgang til eller selv fremstiller en egnet elektronisk udgave af skemaet. Nærmere oplysninger om betingelserne for at anvende SDQ elektronisk kan fås ved henvendelse til: Komiteen for Sundhedsoplysning. Her kan man også få oplysninger om priser for at bruge de elektroniske løsninger med henholdsvis en eller flere svarpersoner, der er udviklet med støtte af TrygFonden. ([Adgang til SDQ – SDQ](#))

Hvis pædagogisk personale skal foretage vurderingerne, kræver det, at der afsættes tid til, at pædagogisk personale besvarer spørgsmål vedrørende børnegruppen i de udtrukne dagtilbud. Evt. godtgørelse af medgået tid til deltagende institutioner.

MIO

MIO (Matematikken, Individet, Omgivelserne) er udviklet og udgivet i Norge i 2008 på baggrund af et femårigt udviklingsarbejde i et samarbejde mellem forskere og praksis. Redskabet bygger, ifølge udvikleren, på forskning om børns tidlige matematiske udvikling. Formålet med MIO er at foretage

systematiske observationer af børns matematiske udvikling med henblik på at understøtte en tidlig indsats og øge kendskabet til børns matematiske udvikling. Redskabet er oversat til dansk og udgivet i Danmark i 2012. De danske oversættere oplyser, at redskabet er afprøvet i Danmark og på den baggrund tilpasset danske forhold. Redskabet kan anvendes i alle former for dagtilbud i alderen 2-5 år.

Redskabet er udviklet med inspiration fra sprogvurderingsredskabet TRAS (Tidlig registrering af sprogudvikling) og indeholder et observationsark og en håndbog. Observationsarket består af et cirkelskema med en række udsagn inddelt i felter efter udviklingsområde og barnets alder.

Udviklingsområderne er:

1. Problemløsning
2. Geometri
3. Tal.

Observationsarket angiver barnets mulige udviklingsniveau gennem en række udsagn knyttet til typisk viden og færdigheder i aldersspændet 2-5 år. For hvert udsagn vurderer observatøren, om barnet mestrer udsagnet, og svaret registreres ud fra kategorierne ”Mestrer”, ”Mestrer delvis” og ”Mestrer ikke”. Svarene registreres i felterne med hhv. fuld farvelægning, skravering eller ingen skravering. Resultaterne formidles visuelt i cirklen, der viser barnets aktuelle udvikling i forhold til aldersforventningen. Ud over en beskrivelse af observationsarkenes udsagn indeholder håndbogen en formidling af viden om børns matematiske udvikling målrettet det pædagogiske personale samt forslag til mulige indsatser og aktiviteter.

Fokus

Observationsredskabet belyser tre udviklingsområder og seks underområder inden for børns matematiske udvikling.

Problemløsning	Geometri	Tal
<ul style="list-style-type: none"> • Matematisk sprog • Ræsonnement	<ul style="list-style-type: none"> • Form og position • Mønstre og ordning	<ul style="list-style-type: none"> • Talrække og at kunne tælle • Antal

Redskabet belyser kognitiv dimensioner og vil derfor primært kunne bidrage til at afdække dimensioner af læring /udvikling.

Datakvalitet

Redskabet er så vidt vides ikke anvendt i større danske eller europæiske studier. Redskabet er tidligere beskrevet og vurderet i EVA's måleredskabshåndbog. Her fremgår det, at redskabet er vurderet gennemsnitligt, og at der i høj grad er dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. dets pålidelighed og gyldighed.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet anvendes af pædagogisk personale i dagtilbud og kræver ikke forældrebesvarelse.

It-understøttelse: Redskabet findes både i en trykt og i en it-understøttet version.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering. Redskabet forudsætter dog, at det pædagogiske personale har sat sig ind i redskabets teoretiske grundlag ved at læse vejledningen og har en god forståelse af de enkelte udsagn. Det anbefales af udvikleren, at observatøren foretager prøveobservationer for at blive fortrolig med redskabet. Det anbefales desuden, at observationsarket udfyldes af personalet i fællesskab efter individuel observation og fælles dialog. Det tilrådes, at vurderingen af barnet så vidt muligt baseres på naturlige situationer og barnets frie leg. Redskabet angiver ikke et forventet tidsforbrug til gennemførelse, men pædagoger, der har afprøvet redskabet i Danmarks, fandt det tidskrævende. Det anbefales, at barnet observeres over en periode på ca. to uger.

Licensforhold og anvendelse: Redskabet er omfattet af ophavsret og forhandles af Alinea (tidligere Special-pædagogisk Forlag). INFOBA har udviklet en it-understøttet version af redskabet. Der kan forekomme ændringer i redskabets opbygning mv. i forhold til den trykte version. I beskrivelsen og vurderingen af redskabets kvalitet er det alene den trykte version, som er undersøgt.

Sprogvurdering 3-6

Redskabet er udviklet af forskere fra TrygFondens Børneforskningscenter, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet samt internationale forskere. Redskabet er en revideret udgave af Sprogvurdering 3-6 år version 2017,²³ som var en videreudvikling af det oprindelige redskab, der blev udviklet til brug i forbindelse med de lovpligtige sprogvurderinger. Revideringen blev foretaget i 2019 af TrygFondens Børneforskningscenter for Børne- og Undervisningsministeriet.

Formålet med Sprogvurdering 3-6 er at foretage sprogvurderinger af børn i alderen 3-6 år (0. klasse). Redskabet kan bruges som afsæt til at tilrettelægge en indsats, der styrker børnenes sproglige udvikling i dagtilbud og skole.

²³ Sprogvurdering 3-6 år version 2017 er en videreudvikling af redskabet Sprogvurdering af børn i treårsalderen, inden skolestart og i børnehaveklassen fra 2010 og før det Sprogvurderingsmateriale til treårige fra 2007.

Redskabet undersøger to sproglige dimensioner, barnets talesproglige og førskriftlige færdigheder med en række deltests.

Antallet af deltests, som barnet skal gennemføre, varierer afhængigt af barnets alder. Eksempelvis skal de treårige kun gennemføre tre deltests (sprogforståelse, ordforråd og rim). Hver deltest består af en række opgaver med dertilhørende hjælpemidler (billedark, billedbog, bogstaver osv.). Foruden ovenstående deltests består redskabet også af et skema, der måler barnets kommunikative strategier (Talesproglige færdigheder). Dette skema skal udfyldes af det pædagogiske personale på baggrund af observation af børnene i det daglige.

Resultatet af sprogvurderingen angives i en delscore (kaldet percentilscore) for hver deltest. Der angives en samlet score for to dimensioner *Talesproglige færdigheder* og *Førskriftlige færdigheder*. Samtlige scorer beregnes automatisk. Redskabet er standardiseret og normrefereret, dvs. det giver et billede af barnets sprog i forhold til andre jævnaldrende børns sprog baseret på en norm. For hvert af de to sprogområder bliver barnet placeret i en af tre normbaserede indsatsgrupper: generel indsats, fokuseret indsats eller særlig indsats. I forbindelse med test af treårige udregnes kun score og indsatsgruppe for sprogområdet *Talesproglige færdigheder*. Sprogvurdering 3-6 kan anvendes i sammenhæng med sprogvurderingsredskabet Sprogvurdering 2 år.

Redskabet er udviklet i Danmark. Redskabet kan anvendes til et- og tosprogede børn i daginstitutioner i alderen 3-6 år. Det bemærkes dog, at redskabet kun vurderer det tosprogede barns dansk-sproglige færdigheder. Børn, der ikke går i dagtilbud, kan også sprogvurderes med Sprogvurdering 3-6. De kan dog ikke vurderes med deltesten *Kommunikative strategier*, da dette kræver kendskab til barnets brug af sproget i den daglige kommunikation.

Fokus

Redskabet undersøger to sproglige dimensioner, barnets talesproglige og førskriftlige færdigheder, med syv deltests og et vurderingsskema.

Talesproglige færdigheder	Førskriftlige færdigheder
<ul style="list-style-type: none"> • Sprogforståelse • Ordforråd • Kommunikative strategier (vurderingsskema).	<ul style="list-style-type: none"> • Rim • Opmærksomhed på skrift • Bogstavkendskab • Opdeling af ord • Forlyd.

Redskabet vil derfor primært kunne bidrage til at afdække sproglige og kommunikative dimensioner inden for området læring og udvikling.

Datakvalitet

Redskabet er anvendt i flere danske studier. Redskabet er tidligere beskrevet og vurderet i EVA's måleredskabshåndbog. Her fremgår det, at redskabet er vurderet gennemsnitligt, og at der i nogen grad er dokumentation for redskabets kvalitet, dvs. dets pålidelighed og gyldighed.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet anvendes af pædagogisk personale for børn i alderen 3-6 år. Redskabet indbefatter også et skema henvendt til forældrene.

It-understøttelse: Redskabet er et it-redskab.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering, men det forudsætter, at man sætter sig ind i vejledningen og i det tilhørende materiale samt øver udtalen af sætninger i nogle af deltestene. I henhold til dagtilbudsloven bør redskabet anvendes af personer, der har særlige kvalifikationer for at varetage sprogvurderingen.

Testen skal i øvrigt gennemføres i et stille og uforstyrret rum. Det tager ca. 15-30 minutter at gennemføre samtlige tests pr. barn.

Licensforhold og anvendelse: Redskabet er frit tilgængeligt gennem Børne- og Undervisningsministeriet. Redskabet kan tilgås på Sprogvurdering.dk, som er Børne- og Undervisningsministeriets it-understøttelse af ministeriets sprogvurderingsværktøjer. Der er også andre it-udbydere, der udbyder redskabet. Der kan være ændringer i redskabets opbygning i de it-understøttede versioner i forhold til den oprindelige version. I beskrivelsen og vurderingen af redskabets kvalitet er det alene den oprindelige version fra Børne- og Undervisningsministeriet, som er undersøgt.

Lamer Social Competence in Preschool Scale (LSCIP)

Lamer Social Competence in Preschool Scale (LSCIP) er udviklet i Norge i 1997. Redskabet er inspireret af andre redskaber til vurdering af børns socioemotionelle udvikling: Social Skills Rating System (SSRS) (Gresham & Elliott, 1990), ICPS – A Mental Health Program for Kindergarten and First Grade Children (Shure & Spivack 1978), Second Step (Committee for Children, 1989), My Friends and Me (Davis, 1988), and The Competent Child (Strayhorn, 1988; Løkken m.fl., 2018; Zachrisson m.fl., 2018). I Lamer Social Competence in Preschool Scale (LSCIP) tages der højde for, at en nordisk pædagogisk tradition i dagtilbud er karakteriseret ved fri leg og mere uformelt samvær end i en amerikansk tradition, hvor de redskaber, der er anvendt som inspiration, er udviklet (Løkken m.fl., 2018).

Lamer udviklede i 1997 indsatsen "Dig og mig og vi to", der havde til formål at bidrage til udvikling af norske børns socioemotionelle kompetencer. Indsatsen er målrettet personale i dagtilbud. LSCIP er udviklet i tilknytning til indsatsen som et instrument til at beskrive styrker i børns socioemotionelle kompetencer samt evaluere indsatsen. Redskabet er udbredt i norske dagtilbud, hvor det anvendes i en udviklingsammenhæng (Løkken m.fl., 2018).

LSCIP har fokus på børns leg, ressourcer og kompetencer fremfor på udfordringer. Redskabet har i forbindelse med løbende udvikling været justeret og forefindes både i en version med tre skalaer og en version med seks skalaer. Den inkluderede versionen her er med seks skalaer og består redskabet af 31 items, der belyser seks dimensioner af børns sociale kompetencer i forbindelse med deres hverdagsliv i dagtilbud:

- *Assertiveness. Eksempel på item: Meets new people with openness, Makes eye contact, and Initiates contact (in an OK manner).*
- *Self-control; Eksempel på item: Can control anger in conflicts with other children and Compromises in conflict situations (e.g., by changing own opinions or adjusting own wishes).*
- *Empathy and role-taking; Eksempel på item: Shows that he/she sees that others are angry and Shows that he/she sees that others are happy.*
- *Play, joy, and humour; Eksempel på item: Involves him/herself completely in social role play and Makes friends easily*
- *Prosocial behaviour; Eksempel på item: Says something nice, Gives compliments to other children, and Helps other children in conflict situations.*
- *Adjustment. Eksempel på item: Does as he/she is asked and Completes tasks he/she is assigned. (Løkken m.fl., 2018).*

Vurderingen med redskabet foretages af personale i dagtilbuddet og baseres på, hvor ofte personalet har iagttaget den adfærd, der spørges til, hos barnet de seneste to måneder. Personalet vurderer hvert udsagn på en fempunktsskala. (1. "Very seldom", 2. "Seldom", 3. "Occasionally", 4. "Often" and 5. "Very often"). (Løkken m.fl., 2018).

Fokus

Redskabet afdækker dimensioner inden for socioemotional udvikling. Redskabet vurderes derfor at ville kunne derfor bidrage til at afdække dimensioner af læring og udvikling, som disse begreber fremstår i Den styrkede pædagogiske læreplan. Der kan være visse item i redskabet, der afdækker dimensioner af trivsel, mens redskabet ikke umiddelbart vurderes at afdække dannelse, som disse begreber fremstår i Den styrkede pædagogiske læreplan.

Datakvalitet/erfaringer med anvendelse af redskabet

Redskabet har været anvendt i større norske studier, herunder GoBarn-studiet (Nærde, Janson, & Ogden, 2014; Bjørnstad, Gulbrandsen, Johansson, & Os, 2013; Bjørnstad & Os, 2018). I et studie undersøges anvendelse af redskabet blandt forældre og pædagogisk personale og til longitudinelle studier. Forfatterne konkluderer bl.a., at redskabet har tilstrækkelig høj kvalitet til videnskabelige studier, hvor pædagogisk personale vurderer børnene, og at der er behov for mere viden ift. anvendelse på børn i forskellige aldersgrupper og i longitudinelle studier (Zachrisson m.fl., 2018).

Der har i forbindelse med udvikling af redskabet været gennemført faktoranalyser af redskabets skalaer med afsæt i forskellige større datasæt (Zachrisson m.fl., 2018). Løkken m.fl. har i 2018 gennemført konfirmatoriske faktoranalyser af redskabet med afsæt i data indsamlet i forbindelse med

det norske GoBarn-studie. Forfatterne konkluderer, at den version af redskabet, der har seks skalaer, har tilstrækkelig høj kvalitet til videnskabelige studier. Forfatterne foreslår også mulige mindre justeringer (Løkken m.fl., 2018).

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet anvendes af pædagogisk personale i dagtilbud.

It-understøttelse: Skal afklares.²⁴

Licensforhold og anvendelse: Skal afklares.²⁵ Redskabet eller dele heraf er anvendt i en dansk kontekst. Fx i Qvortrup m.fl., der angiver at anvende et spørgeskema, der i hovedsagen bygger på "et måleinstrument, som er udviklet til at kortlægge børns sociale kompetence i børnehaven" (Qvortrup m.fl., 2015).

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering. Der vil imidlertid være behov for udarbejdelse af en skriftlig introduktion af opgaven til respondenter (forældre og/eller det pædagogiske personale) samt besvarelse af henvendelser med evt. tvivlsspørgsmål. Hvis pædagogisk personale skal foretage vurderingerne, kræver det, at der afsættes tid til, at pædagogisk personale besvarer spørgsmål vedr. børnegruppen i de udtrukne dagtilbud. Det fremgår ikke af de tilgængelige studier, hvor lang tid det tager at anvende redskabet. Evt. godtgørelse af medgået tid til deltagende institutioner.

Observations- og testredskaber anvendt i VIDA

Projektet *Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud – Modelprogram (VIDA)* havde til formålet at udvikle, implementere og undersøge effekterne af en ny metode til at styrke tidlige indsatser i dagtilbud. Projektet indeholdt en uddannelses- og interventionsdel og blev afsluttet i 2012.

Interventionen handler om at understøtte den professionelle udvikling og kvalificering af ledere og pædagogisk personale med henblik på at fremme børns trivsel og læring i et bredt perspektiv (Jensen m.fl., 2013). Det er undersøgt, hvorvidt projektets interventionsprogrammer påvirker børns udvikling i positiv retning generelt og med særligt fokus på udsatte børn (Jensen m.fl., 2013). VIDA er gennemført som et randomiseret, kontrolleret forsøg. Der er indsamlet data tre gange for i alt ca. 12.000 børn. Heraf indgår 2.160 børn i alle tre dataindsamlingsrunder.

Effekter af VIDA-interventionen måles på børns trivsel og kompetenceudvikling, socioemotionelt og kognitivt (Jensen m.fl., 2013)

24 Vi forventer at kunne belyse det i næste fase af forarbejdet, såfremt redskabet udvælges.

25 Vi forventer at kunne belyse det i næste fase af forarbejdet, såfremt redskabet udvælges.

Der er til brug for studiet udviklet et samlet målingsredskab i form af et spørgeskema. Redskabet er bygget op over to typer udfald, som i VIDA retter sig mod børns socioemotionelle kompetencer og kognitive kapaciteter på udvalgte områder samt læringsparathed. Spørgsmålene fordeler sig på fire hovedområder og er inspireret af nedenstående fire undersøgelsesmetoder og andre undersøgelser:

A) *Social kompetence*. The Child Social Behavioural Questionnaire (CSBQ) (EPPE-projektet), Social kompetence med fokus på seks delområder.

B) *Socioemotional kompetence*. Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) med fokus på social styrke og problemadfærd med fokus på sociale relationer, tryghed, trivsel.

C) *Læringskompetence*. Qualifications and Curriculum Authority (QCA) med fokus på børns læring opdelt på områder såsom sprog skriftligt og mundtligt, matematisk forståelse, naturforståelse etc.

D) *Læringsorientering og beredskab*. Fokus på overordnet læringsbegreb koncentreret om bl.a. børns motivation, koncentration, kreativitet samt læringsdisponering (Jensen m.fl., 2013).

Målingsværktøjet er inspireret af en række kategorier, der er anvendt i det engelske EPPE-projekt og SDQ-skalaen. Nogle spørgsmål overlapper fra EPPE-projektet og SDQ-skalaen.

Spørgeskemaet er beregnet på, at pædagoger svarer på en række enkeltspørgsmål (items) vedr. det enkelte barn. Det spørgeskema, der er udviklet til VIDA, indeholder mere end 100 spørgsmål, som pædagoger skal besvare. Der ligger således en vis opgave for det pædagogiske personale i at gennemføre vurderinger af alle børn som et led i en evt. dataindsamling med redskabet.

Fokus

Redskabet er som beskrevet ovenfor udviklet med henblik på at måle børns trivsel og kompetenceudvikling, socioemotionelt og kognitivt (Jensen m.fl., 2013).

Redskabet vurderes på den baggrund at kunne bidrage til at afdække dimensioner af trivsel, læring og udvikling, som disse begreber fremstår i Den styrkede pædagogiske læreplan, mens redskabet ikke umiddelbart vurderes at afdække dannelse, som disse begreber fremstår i Den styrkede pædagogiske læreplan.

Datakvalitet/erfaringer med anvendelse af redskabet

Spørgeskemaet, der anvendes i VIDA, blev oprindeligt udviklet til det danske HPA-projekt, som udgjorde et pilotstudie for VIDA. Spørgsmål og indeks er således afprøvet for ca. 3.000 børn i alderen 3-6 år i HPA-projektet (Jensen et al., 2009). EVA og VIVE har endnu ikke indsamlet dokumentation

for redskabets kvalitet, dvs. pålidelighed og gyldighed i forbindelse med dette forarbejde. Men af selve studiet fremgår det, at der er gennemført relevante analyser som Rasch-analyser²⁶.

Praktisk anvendelighed

Respondent: Redskabet anvendes af pædagogisk personale i dagtilbud og kræver ikke forældrebesvarelser.

It-understøttelse: Skal afklares.

Licensforhold og anvendelse: Skal afklares.

Forudsætninger og ressourceforbrug: Redskabet kræver ikke særlig certificering. Der vil imidlertid være behov for udarbejdelse af en skriftlig introduktion af opgaven til forældre og det pædagogiske personale samt besvarelse af henvendelser med evt. tvivlsspørgsmål. Undersøgelsen kræver, at der afsættes tid til, at pædagogisk personale besvarer spørgsmål vedr. børnegruppen i de udtrukne dagtilbud. Det fremgår ikke af de tilgængelige studier, hvor lang tid det tager at anvende redskabet. Evt. godtgørelse af medgået tid til deltagende institutioner.

---

²⁶ Rasch-analyser er en type af statistiske analyser, der gør det muligt at undersøge, hvorvidt scoren på et redskab er et fyldestgørende udtryk for den bagvedliggende latente variabel, som fx børnenes kognitive udvikling i tilfældet VIDA. Et redskab, der passer til en Rasch-model, har således en høj grad af pålidelighed og gyldighed.

Forarbejde om, hvordan man kan undersøge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud

© 2023 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Colourbox

ISBN (www) 978-87-7182-724-8

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk